

EL SECTOR MENYSPREAT

UNA DEFENSA
DE LES
COMUNITATS RURALS

PER

CASIMIR MELIA TENA

CASIMIR MELIA TENA

EL SECTOR MENYSPREAT

CASTELLO DE LA PLANA

M.CM.LXXVII

COPYRIGHT BY

1977

Depósito Legal CS. 269 - 1977

I. S. B. N. 84 - 00 - 03641 - 7

Imp. Hijos de F. Armengot.- Enmedio, 21.- Castellón, 1977

*A mos pares
sempre el viu record.*

*Dels meus pares vaig rebre
una hisenda que m'ha fet
conèixer i estimar els camperols.*

PRÒLEG

No és d'ara la marginació de l'agricultura: és de sempre. El ciutadà troba natural que el llaurador siga auster, visca amb menys confort, estiga pitjor tractat i no haja ingressat encara en la societat de consum. ¿No viu als pobles, a prop del camp, on per fet de natura, aparentment sense intervenció i esforç creixen les plantes i maduren els fruits? No respira aire pur, lluny de les contaminacions urbanes? Encara no fa tant temps s'escrivia sobre la seva vida idíl·lica, envoltat de Naturalesa contemplant espais quasi bé infinits. Per altra banda hi ha la demagogia del «cistell d'anar al mercat». Els productes que omplin aquest cistell han de ser barats o, almenys, han de ser més barats que qualsevol altra cosa d'ús habitual. Pot pujar el preu de les sabates, dels teixits, de les llavadores automàtiques, dels televisors, en la mesura en que puja el cost de fabricació y el de distribució, però els preus dels productes per a menjar han de mantindre un nivell prudent perquè els Governos... han de guanyar les eleccions.

Aquestes són quatre ratlles per a un pròleg d'un llibre al que no més parcialment estic d'acord. Ara bé, l'autor i jo som amics i tots dos suficientment liberals com per a discrepar sense perdre l'amistat i les bones maneres. Crec que l'agricultura no ha de mantenir-se d'espatlles a la indústria. Tot al contrari, crec que s'han d'industrialitzar en un doble sentit: el d'admetre a prop indústries —però les que li convenen a l'agricultura i no les que convenen als qui cerquen terreny barat, mà d'obra abundant i dòcil, etc.— i el d'emprar tècniques de conreu el més avançades possible. Crec que l'agricultura ha d'arribar als màxims possibles d'«urbanització» i per consegüent ha de ser

intensiva i no extensiva. Els avantatges em semblen clars: barrejar-se amb una certa indústria — la que proporciona més llocs de treball — permet tindre més llibertat en la mesura en que es disposa de més opcions. «Urbanitzar» la ruralia vol dir accedir a la vida ciutadana o a les formes més aproximades de vida ciutadana amb els avantatges dels serveis d'ensenyament, sanitaris, d'esplai, etc.

No tenim no més una agricultura al País Valencià, i els majors problemes per a la intensificació en lloc de l'extensió estan a les planes altes. Som, a més, un país sense pràcticament ramaderia. Necessitem poder polític propi per a plantejar els nostres problemes agrícoles. Necessitem autogovernar-nos, decidir sobre els nostres destins. Es amb aqueix poder com seria factible plantejar-nos els problemes de les nostres diverses agricultures. Mentre treballem en eixe sentit, llibres com aquest ajuden a mantindre viva una presència agrícola que no pot deixar-se ofegar per la preponderància industrial. Es tracta de fer l'agricultura que correspond a una societat industrial cada dia més avançada. Crec que la lectura de les pàgines que segueixen, preocupades per la marginació agrícola, nostàlgiques algunes d'una agricultura que no té lloc a la societat industrial dels nostres dies, és, a més d'esplaiadora, incitant. I és clar que per eixes raons i perquè són pàgines ben escrites, les recomane vivament al lector. Casimir Melià és ben conegut pel seu treball eficient, la seva bonhomia i un valencianisme castellonenc — com el meu — de soca arrel.

VICENT VENTURA

**UNA DEFENSA
DE LES COMUNITATS RURALS**

Això vol ser aquest llibret: una defensa i un elogi de les comunitats rurals, les quals han estat menyspreades i ho estan avui més que mai per tothom. Hi ha, cal dir-ho, honroses excepcions, molt honroses per cert: Augusto Assía, qui ha trencat moltes llances escrivint en favor de la pagesia espanyola, és el cas, que també ell que s'ha ficat a ramader ha sentit en les seues carns les dentegades d'una Administració de l'Estat espanyol que sovint ha donat les espatles al sofert ramader i llaurador i d'uns funcionaris sovint ineptes per a resoldre les qüestions dels camperols; Josep Pla, qui ha viscut tota sa vida sense trencar el lligam ab la seua terra nadiua, el qui ha tingut un mas com residència gaire bé permanent; Delibes, afectat per la caça i que es plany de que la ignorància ciutadana de les coses rurals farà que fins i tot del llenguatge literari desapareixeran els mots que essent tanmateix castissos empren assíduament els pagesos, i que han acabat per ignorar els escriptors nats a les ciutats, els qui són hui en majoria; Sebastián Juan Arbó, qui en les seues novel·les reviu tipus populars de la societat

camperola i marinera del Baix Ebre, fent-hi brollar un humanisme del que està fortament mancada la societat tecnològica hodierna de les urbs; Joan Fuster, qui resideix empadronat a una població dels arrossars valencians. Tots aquests i quants viuen entre la gent pobletana podran coneixer llurs defectes i febleses, però no la menyestimarán.

Excepcions apart, que malauradament són poques, mai com hui ha existit una dicotomia tan pregona entre la gent urbana i la gent vilatana. Encara que les aparences semblen mostrar el contrari jamai hi ha hagut tan poca solidaritat, car jamai ha estat tan gran el contrast entre la vida al medi rural, que no ha perdut del tot la pau bucòlica de sempre, i la vida a les modernes metròpolis que han assolit unes dimensions gegantesques en tal mesura que no més els mitjans tecnològics que ha aconseguit l'enginyeria científica hi possibilita la vida. I l'home inserit a la ciutat, enmig d'aquell tremend soroll, d'aquell enlluernament de rètols i semàfors, amb el vertigen de la velocitat, les presses i el deler de la faena, està incapacitat per a suportar el silenci, la quietud i el transcórrer lent i pausat propis del medi rural. Difícilment l'home de la ciutat suporta més de vuit dies aquella paradisiaca tranquil·litat. Tampoc la cerca. Quan pren vacances ho sol fer anant-se'n a una ciutat d'estiueig que és tan densament poblada com la que ha deixat. Les urbanitzacions vora al mar i les menys nombroses de la muntanya es fan de dia en dia més populosos, augmentant llurs densitats fins a termes semblants a les mateixes ciutats.

A les ciutats que no siguen immensament poblades tothom els torna les espatles. Els vilatans, enlluernats pels llums de les ciutats, aixequen el vol i deixen despoblats llocs i llogarets. Els ciutadans, tanmateix quan la seua professió o càrrec els destina a tenir que sojornar en població que no té dimensions metropolitanes, procuren per tots els mitjans de romandre a l'urbs, ja siga solter o casat, anant tan sol de quan en quan a firmar o despatxar els assumptes que ja tindran cura ells que no els siguen ineludiblement obligats. No solament les viles, àdhuc les petites capitals de província estan sense que hi resideixen els funcionaris de l'Estat espanyol, essent que hi tenen el destí i per consegüent la obligació estricta de hi romandre per tal de desenvolupar normalment i eficaç el seu treball. Açò, a part d'ésser un menyspreu de l'home de l'urbs devers l'home de la vila o de la petita capital provinciana, és també una falta punible que la societat no deu permetre. La permanència al lloc on se té la forma de guanyar-se la vida és un deure sagrat que hom no pot manllevar. Aquest procedir és, a més de faltar a un deure, una befa que es fa als naturals de la localitat, escarnint-los la seua condició inferior de viure. La resposta no és altra que l'expedient per no fer compliment de residència.

No voldriem veure fet un desert tot el que no siguen nuclis urbans, i avui caminem devers aquest final. Volem un paisatge en tots parts humanitzat per la presència de l'home. Per això la defensa que fem de les comunitats rurals. Ens fa feresa una naturalesa buida de persones com ens terroritzen les

complexes i sofisticades ciutats modernes. Arribat que fos un avançament tecnològic que fes innecessari els cultius agrícoles, no més per no veure els camps i els boscs exclosos d'homes, dominats exclusivament per feres i animals ferestecs, això sol justificaria una permanència obligada de població humana que amb certa densitat visquera fora de les ciutats i poblara el camp. Cal que hi haja una urbanització de la naturalesa i una naturalització de les ciutats. Però això sembla ésser impossible.

* * *

El poble rural, senzill i un tant si és no és primitiu, que permaneceix immutable al transcurs de les civilitzacions, que amb la seua sang migrada a les ciutats fortaleix l'afebliment de les comunitats urbanes, en les quals una manera de viure que té massa d'artificial i poc de natural va minvant el vigor de la raça, aquesta gent camperola és el rent que remunta la massa ciutadana mercé a les aportacions de gent fresca que es trasllada dels pobles a les ciutats; aquesta gent, valor etern en l'esdevenir de les civilitzacions, és la ventafocs de les societats modernes, massissament dominada i governada per les metròpolis. Malgrat això, jamai es rebel·larà, i menys avui que es troba en franca minoria envers la majoria immensa de les modernes ciutats que la subjuguen. No n'és tampoc la seua manera d'ésser ni la seua missió. Ella és espectadora en el drama de les civilitzacions. I amb immutable gest observa eternal-

ment com s'esfondren una darrera altra totes les civilitzacions que van apareixent en el decurs de la història de la humanitat.

Vaja aquest llibret com un cant de les excelsituds de les minories camperoles, així com també de les marineres i de totes aquelles que fan la vida lluny de les grans aglomeracions humanes. Vaja també com un vot meu a favor d'aquests tipus de societats que no deixen d'oferir una singular grandesa dins el seu aspecte rude, és a dir, mancat de poliment i refinament en comparança a les societats urbanes més delicades i en determinats sectors plenes de cortesia. Poc podrà fer la meua veu en aquesta crida que hauria d'ésser-ne general, però no vull pas tancar-me la boca.

Governa la gent de la ciutat: és cert. Per tant és a la ciutat on se troben les classes dirigents. I les classes dirigents i governants tendeixen sempre, en tota època i en tot lloc a arranjar-ho tot al seu profit. Les prebendes sempre s'han trobat a les ciutats, a l'ombra de les classes privilegiades. Abans hi romanien els braços senyorial i eclesiàstic; avui hi romanen els polítics, els dirigents de tota mena, els professionals de casta superior: tot el personal que porta plomall. Ah!, i els poderosos sindicats obrers. Aquests sindicats fan enorme pressió en la marxa de les empreses i en el desenvolupament de l'economia i fan i desfent no pocs governs. Els membres d'aquests sindicats, com gent humana que són, egoistes i dominadors, volen viure el millor que puguin i defenen el més alt nivell possible de vida, sempre la mira en el cistell de la compra, demanen la barator dels

preus agrícoles. Aquests que degueren ser vostres defensors són tanmateix vostres més grans enemics. I mireu, pagesos, el grau d'elevació econòmica que han assolit els grups d'assalariats de les empreses monopolístiques, de les empreses del INI i d'altres de gran poder econòmic, que formen una autèntica aristocràcia del proletariat.

A les ciutats es formen les aristocràcies, en tots els temps i qualsevulla siga el tipus de societat. En les societats comunístes l'aristocràcia la hi forma els manadors dels partits comunistes. I tota aristocràcia es fa abusadora. I l'abús es comet contra les classes que els mateixos dirigents procuren marginar. Vosaltres, pagesos, us trobeu a l'àrea d'aquests darrers.

El que volem fer en aquest llibret és treure a flor de terra la vostra situació. Almenys perquè siga escarni als explotadors, encara que sabem d'antuvi que per res no servirà. No obstant això, tindrem la satisfacció de fer-vos bé adonar el que sou: molt de bó i molt mal pagat.

Tingueu sempre present que els homes de les ciutats us menyestimen, us miren com éssers inferiors i tan com poden us deixen marginats de la societat que ells han sabut crear, prenent-s'hi privilegis i prebendes. A aquest menyspreu responeu en to altiu de vera superioritat envers les masses amorfes ciutadanes. Vosaltres, mai sereu massa; sou individualitat; sou el llevat, no la massa.

Les pàgines que segueixen han estat escrites en l'estada meua a un mas del Baix Maestrat, a l'època de les veremes i altres recol·leccions, quan les nits s'allarguen i el camp es cobreix de les fulles pintades de molts colors que arbres i vinyets deixen caure. Fulles assecades per l'esgotament que han sofert les plantes en madurar els fruits durant el calorós i llarg estiu, després de l'esclat de la primavera. Són les fulles que cauen mortes ofrenant al llaurador el valor dels fruits ja madurs, que ara homes i dones s'afanyen en arreplegar-los amb la satisfacció d'omplir-ne cellers i golfes.

Mas d'Albert, tardor del 1975

ACTIVITATS I BÉNS ECONÒMICS

L'home és per naturalesa un ésser plenament actiu. La pensa i l'acció són les dues facultats fonamentalment humanes.

Les accions de l'home, des de que té ús de raó, són conscients, responen a una finalitat i van precedides per la voluntat de realitzar-les. No obre pas l'home a l'impuls d'un instint cec com els animals sinó per una volença conscient, dirigida per l'entendiment que sap distingir el bé del mal i fer, doncs, allò que més li convé.

Amb l'acció l'home produeix béns, ço és, coses que li són necessàries i beneficioses. Aquests béns, els uns li són indispensables per a satisfer vitals necessitats; altres omplien necessitats espirituals: puix que no sols de pa viu l'home. Les necessitats vitals són el menjar i el reproduir-se; el menjar per a la subsistència de l'individu, el reproduir-se per a la permanència de l'espècie.

Les primeres activitats de l'home foren la caça i la pesca. Més tard, a la fi de molts milers d'anys, durant els quals l'home no va ser res més que un animal de presa, aconseguí amansar moltes bèsties, portant-les-hi a conviure amb ell, i d'aquesta manera s'abastà

amb més seguretat de carn, de llet, de pells i de llana. Al mateix temps, de bèsties forçudes i domesticades se'n serví per arrastrar coses feixugues un cop enginyada la roda, i, coneguda l'agricultura, també se'n serví com motor de sang per raure els camps. Aquests són els primers béns materials que l'home fa sortir del seu enginy i de la seua activitat creadora que de bell antuvi porta el neguit de l'abeller.

Paral·lelament a l'evolució de l'ésser humà hi corre el desenvolupament cada dia més grandiós, de les coses que l'home crea. I fet notable: quan l'home comença a crear, tot seguit, crea coses espírituals. A les primeres armes per defensar-se i poder matar animals, i a les primeres eines (les tosques destrals de pedra simplement tallada) se n'hi acompanyen béns no materials, nascuts d'un esperit que té que satisfer d'altres necessitats que les purament de manteniment del cos i de l'espècie.

¡L'home és un ésser ben diferent de la resta dels animals! Encara no ha pensat en cobrir-se amb vestits i en arrecerar-se de les inclemències del temps; encara, doncs, no ha bastit els primers habitatges i sojorne simplement en balmes, quan agafa el pincell i es posa a pintar amb mà mestra que sembla que siga portada per la mà de Déu. Sent l'impuls de crear un nou món, el món de l'art. Ha nascut un petit déu qui recrea la naturalesa que l'envolta.

L'home primitiu, abans que s'assenta i es fa agricultor i ramader, li brollen del fons de l'ésser impulsos que el duen més enllà de la mera vida animal. I no es conforma en res més que veure-se'n

cobertes les bàsiques necessitats corporals; va envers la creació de coses supèrflues, així com objectes d'adornament corporal, i, de seguida pinta, mogut per una crida interna que prové del fons de la seua ànima. De llavors l'activitat creadora de l'home no ha tingut repòs. En tot temps ha estat mogut pel neguit que li féu dir a Nietzsche: «Soc com la flama; ardenta i mai no satisfeta; torne en llum tot el que toque i en cendra tot el que deixa.»

L'activitat neguitosa de l'home ens ha dut a l'estat present, on la civilització elevadament tecnològica ens ha omplert de tota mena de béns materials i espirituals. La tecnologia científica ens ha posat al nostre abast un món extraordinari, i àdhuc fantàstic, de coses, indispensables les unes per a la vida complicada en que ens veem obligats a fer, supèrflues en són la major part. Disposem, hui, des del bé més simple i elemental, com la llet que ens bevem, fins els aparells més complexos, enginyers de la tecnologia avançada, com el televisor que ha pogut copsar i trametre'ns les imatges del primer home que arribà i posà els peus sobre la Lluna. Hem acomplit també, entre un fi de coses a quines més meravelloses, el somni d'Icar de volar com les aus.

Es difícil distingir quins són i quins no són béns econòmics. Un quadre és un objecte de satisfacció espiritual; però el pintor viu de pintar-ne. Allò del més espiritual, la religió, hi ha molta de gent que viu d'una manera directa i exclusiva de la celebració del culte; i d'altres molts viuen d'una manera indirecta fabricant objectes per al culte. Es pot, doncs, asseverar que tot en té sempre un caire econòmic.

L'economia ha desplegat per tant les seues ales per tot i no ha exclòs les contrades més espirituals.

Béns materials, béns espirituals, fets acomplerts per l'ésser neguitós de l'home. Sou el producte de l'activitat, corporal i espiritual, de la criatura que no ama pas el repòs.

PRIMARIES ACTIVITATS

La història de l'home és molt xocant. L'home es passà mils i mils d'anys no fent altra cosa que caçar i en menor escala pescar. ¿Quants anys?

Cada dia, a mesura que es troben nous fòssils humans, l'origen de l'home s'allunya més i més. Ja se'n parla d'un milió d'anys, i potser siga major l'antiguitat dels primers primats humans. La domesticació d'alguns animals, naixement de la ramaderia, i el conreu de la terra, a fi de fornir-se d'aliments en més gran quantitat i en millor regularitat, són fets recents en comparació al llarguíssim període en que l'home no fa res més que comportar-se com un animal immergit dins la lluita ferotge per mantenir la vida. Pertany, doncs, l'home, per naturalesa, a la classe d'animals depredadors; n'és un «raubtier» com diria Spengler. ¿Quina magnitud depredadora no tindrà quan és l'únic animal que mata els de la seua mateixa espècie!

Les primeres albors de la civilització no amaneixen fins que l'home descobreix l'art d'obtenir metalls; primer el coure i el bronze, més tard el ferro. Amb la possessió d'eines metàl·liques, l'ésser humà escomet plenament les activitats agràries. I es fa sedentari.

Aquest gran esdeveniment no té lloc fins al quart miler abans Jesucrist. Anys enrera, en el període neolític, l'home descobrí fer foc a son voler i féu també l'invent de la roda. Va ésser un pas de gegant. Emperò la civilització pròpiament dita, l'assentament de l'home i la construcció de poblats, succeí al mateix temps que l'home es féu ramader i agricultor.

L'estat animal i salvatge de l'home va durar així com un milió d'anys. Es la llarga nit fosca del procés d'humanització dels primats. Quan apareixen les primeres eines de pedra toscament tallada i les primeres manifestacions artístiques de l'home, ja és història recent. Les pintures del paleolític, a les coves d'Altamira, es daten cap als vint mil anys abans de Crist. I el període neolític, el de la pedra polida, que hi és posterior, enllaça amb l'edat del bronze i les primeres civilitzacions.

Hom ha dit, que si es passés un film cinematogràfic de tota la història de la humanitat a partir del paleolític, essent els metres de cel.luloide proporcionals als temps esdevinguts, deixant-ne de filmar el vast període de l'home més primitiu; si el film fos d'una duració de dues hores, la primera hora i un poc més de la meitat de la segona la passariem no veient altres escenes que l'home caçant o pintant a les parets de les balmes; un quart d'hora hi estaríem contemplant les primeres civilitzacions com l'egípcia; set minuts s'emprarien en passar pel davant dels nostres ulls el fast de la civilització hel·lènica i de l'Imperi romà, i la resta de vuit minuts fora compresa des de la caiguda de l'Imperi romà fins

als nostres dies. Però el que s'esdevé a partir de la invenció de la màquina de vapor, és a dir, el període àlgid de la humanitat, el període del gran creixement demogràfic, tècnic i econòmic es passaria com un llampec. Si haguéssim de contemplar amb algun detall la nostra civilització tecnològica, aleshores la pel·lícula s'allargaria de tal manera que les escenes de l'home primitiu es prolongarien a més de vint-i-quatre hores de duració.

* * *

Aqueix llarg període de temps en el que l'home estigué fent una vida de caçador, allargada aquesta manera de viure més enllà del paleolític, quan l'home restava reduït res més que a un caçador, essent puix un animal de presa en mig d'altres animals depredadors, aqueix llarguíssim període en l'evolució de l'home li ha tingut que fer gran mosca en la seua ànima. Aquell viure, aquelles emocions, adés de perill, adés de satisfacció davant la peça caçada, morta o caiguda en la trampa, degué haver quedat, sens dubte, gravat pregonament en el subconscient de l'home. Mentre la moderna civilització, de principal vida en les ciutats i d'elevada tecnologia, ha esgarrinyat superficialment l'ànima nostra i cap profunda marca ens ha pogut gravar en el subconscient, essent així que són fets esdevinguts al curt temps de mitja dotzena de generacions, al contrari: quina empremta no li haurà fet els cents de segles transcorreguts durant els quals el manteniment de

les persones depenia exclusivament de les arts de la caça i de la pesca? Hem de considerar, doncs, que el subconscient de l'home, com una esponja, està empapat d'aquelles impressions de caça i de pesca que al llarg de centúries foren vitals per a la seua existència. ¡Tants d'anys corrent al darrere de cérvols, senglars, bisóns, cabres... o posant-els-hi trampes!

Aquestes — al curs d'una eternitat allargades — activitats cinegètiques han aplegat fins avui amb una força atàvica que mou l'home amb passió a continuar essent caçador i pescador. La caça, particularment, s'ha convertit en un simple deport, en una activitat que es practica més que com un treball ineludible com un divertiment. Allò que per a l'home primitiu era fonamental ara no és res més que una plaenta satisfacció. En mida semblant s'hi troba la pesca. ¿Com ens explicariem, doncs, les hores i hores mortes que deixa transcurrir el mateix l'home d'un llogaret mariner que l'habitant d'una gran ciutat (heus-vos-els als «quais» del Sena els parisiens tocats per l'afecció) canya en mà, guaitant el suro del que penja l'ham i esperant, amb una paciència increïble, que algun peix s'hi menge l'ésquer? Per a entendre tanta passió, tan gran volença, hem de considerar necessàriament el sediment que en les nostres ànimes hauran deixat tots els avantpassats que al curs de milers d'anys han estat fent el mateix.

L'agricultura (incloent-hi la ramaderia) que apareix molt més tard no té aqueix grau d'aviament que en trobem en la caça i en la pesca. Però, tot plegat, amb les altres dues se'ns presenten com les tres primàries activitats de l'home. La mineria i les arts

industrials, essent tan antigues com l'agricultura, no posseeixen el poder d'ancestralitat que mostren la caça, la pesca i l'agricultura juntament amb la ramaderia. La força de la tradició fa que l'home no s'aparte del tot d'aquestes activitats primitives, malgrat els pocs miraments que de la resta de la societat reben els homes que encara no han desertat de la terra ni de la barca. Ai! el dia que tot hom fuja del camp i de la mar. Però no us esglaieu, gent de la ciutat; jamai mancaran homes, als qui les forces atàviques, el crit de llurs avant-passats, els tire tan fortament cap al camp o cap a la mar que no deixaran pas l'esteva ni les xarxes. A més estan els guillats, aquells qui encara perden diners mantenen el cult sagrat de la cria de bestiar i del conreu de la terra.

De totes les afeccions que d'antic romanen en l'home són aquestes que podem anomenar-les *afec-cions ancestrals* quines en major grau l'apasionen. Romanen i romandran l'agricultura, ramaderia i pesca — els tres manteniments de la humanitat — mercé a les forces que tiren de l'home des dels més llunyans avantpassats. Són, podriem dir-ne, els llaços que ens uneixen amb els homes primitius caçadors i amb els primers ramaders i llauradors. Aqueixes forces deuen contrarrestar l'atracció que sobre el pagès han d'exercir els llums de les ciutats. ¡I Déu nos en guard el dia que aqueixes lligaces es trenquen! Però no totes les palometes acudeixen al llum.

I els qui hi romanen veuen passar les civilitzacions, una darrera l'altra; i el gran espectacle li sera donat al pastor qui contemple des del cim de la muntanya l'esfondrament de la civilització occidental.

Vosaltres, pagesos, sou l'element eternalment perdurable. Sou el ferment que mou el rent de les cultures. Els ciutadans són la massa fermentada: remonta, es cou i acaba secant-se.

* * *

La indústria, el comerç i moltes d'altres activitats no subjuguem l'home amb la passió com que ho fan les, per nosaltres anomenades, activitats ancestrals o primàries. Esguardem, si no, el to de passió que posen en la conversa, alabant llurs treballs i resultats obtinguts, caçadors, pescadors, ramaders i llauradors. La passió exacerbada els duu a l'abultament dels fets i a l'exageració i fins i tot a contar mentides.

La passió per la possessió de terres i ramats, des de l'origen de la cultura agrària, es manifesta igualment en l'estament humil de la pagesia com en l'estament senyorial. Portat a un grau elevat de passió dóna pas a un tipus d'home que volem remarcar. Està representat, bé pel senyor andalús posseïdor de latifundis o pel «junker» prussià, dominats ambdós per l'afany de posseir terres, moltes terres i molts ramats. Però estan posseïts d'un esperit diferent al del senyor feudal, més afectat aquest per un poder de domini sobre les persones ans que per la possessió de sòl rústic. El junker té ambicions desfermades envers la propietat de terres i ramats: d'immensos ramats; de grans predis. Pateix folia perquè ha perdut la mesura de les coses. El junker cau en una espècie de cobdícia molt diferenta de la més

correnta dels diners. L'avar (en la literatura ha estat ressaltat singularment per la literatura francesa, sens dubte perquè a França hi és on més s'ha donat l'avarícia) és la persona que fruïa sospesant en la mà les monedes d'or o modernament palpant els bitllets i hui escrutant amb malaltissa emoció les xifres que en els seus llibres i en els del banquer indiquen la seua fortuna. A aquest avar que satisfà la seua cobdícia amb xifres l'ha denominat Joan Fuster, avar algebraic. La fruïció del junker — o de qualsevol tipus semblant — és, diria jo, menys mesquina que la de l'avar de diners — sigue or, argent, bitllets o xifres —. Es més noble i més grandiosa, si així es pot dir, car li deurà donar la satisfacció de posseir un bon tros del planeta.

EL PAGÈS HOME COMPLET

El pagès desenvolupa una activitat multivalent. No és unidimensional el seu treball, puix que en múltiples direccions irradie la tasca que aconsegueix. Antigament aquesta diversificació era encara si cap més completa que no n'és pas avui.

La família pagesa ha estat en tot temps un model d'especialització de funcions. La dona s'ha ocupat de les faenes dites de la casa i a més ha ajudat en les faenes del camp i ha tingut cura d'ordinari dels animals domèstics. En l'antigor era una formigueta que ho arrebegava tot i no coneixia el repòs. Quan podia vacar una estona prenia el fus entre les mans i filava, o bé cosia, feia calça i moltes peces de vestir. També, abans, l'home havia de realitzar molts de treballs a fi d'aconseguir moltes coses que hui es troben en les tendes i botigues ben repletes de mercaderies. En nostra infància hem pogut veure encara els vells fer llata de les palmes per tal com fabricar-se ells mateixos els cabassos i les sàrries, faena que executaven quan feia mal temps i no podien eixir al camp a treballar.

L'home antic era una enciclopèdia. Ho sabia fer tot. Transformava amb un cert caire industrial els

productes que obtenia de la terra i dels animals: feia formatge; conserves nutricies per a tot l'any, i arribava a la fi de les collites fent-hi el vi i l'oli. Coneixia l'art de la batuda que solia presentar de sobte a l'era dificultats per mudances del temps (els temíbles canvis de vent que calia preveure-los); encara no s'havien enginyat les màquines de batre i certament tampoc les recol·lectores mecàniques. La molinaria i l'extracció de l'oli de les olives es pot dir que sempre ha estat una operació de tipus industrial. Llavors era el pagès un home que no freturava quasi de res per a ésser complet i sencer.

Malgrat l'especialització que envaís tota la vida moderna, el pagès no ha perdut encara avui el caire variat i múltiple del seu quefer. Si no més és que llaurador, tots els dies se n'ix al camp a fer la labor que pertoca; si ultra té bestiar o és pastor d'ofici traurà el ramat a pasturar. La tasca a desenvolupar al curs de l'any li cal programar-se-la seguint la successió de les quatre estacions.

Aquesta tasca en té molts d'aspectes, i en més gran quantia, sens dubte en la pagesia de les terres valencianes, catalanes i mallorquines, puix que l'agricultura a les riberes de la Mediterrània mostra un mosaic bigarrat de conreus. Una explotació agrícola nostra sol contenir:

Si es correspond amb un mas no acostumen mancar-hi el bestiar oví, cabrun o boví; sempre hi són presents les gallines, conills i porcs. Entre els conreus s'hi troben: cereals, llegums, vinyes, oliveres ametlers, garrofers, arbres fruiters diversos que anys endarrera no solia mancar-hi la figuera; sol haver-hi

també poc o molt d'hort amb hortalissa. Al litoral valencià i a les terres lleidatanes ans bé s'hi han estès monocultius de fruiters; de tarongers ençà, de pereres, pomeres i presseguers enllà, els quals han desfigurat el conreu multivariat tradicional. Igualment l'arròs a les ribes del Xúquer, a l'Albufera i al delta de l'Ebre. Però a la resta del País Valencià, el Principat i les Illes la tònica característica del conreu de la terra la dóna encara un policultiu d'allò més diversificat.

Tanmateix aquest pagès nostre ha de tenir molts coneixements i li cal saber fer al decurs de l'any moltes de coses. No pot ignorar tot el que comporta la bona cria dels animals domesticats. Ha de sembrar, birbar, segar, batre, adobar les terres, espodassar i podar les vinyes, esporgar els arbres com l'olivera, l'ametler i tots els demés fruiters; cal que sàpiga plantar-ne, bé per sembra de llavor bé per esqueix, i saber fer empelts i ben formar els arbres en llurs primers anys de creixença. Tot això i molt més són treballs que un pagès de la nostra terra no en pot ignorar. I coneixer moltes tècniques, puix que cada conreu, siga cereal, vinya, olivera, hortalisses, arbres fruiters i qualsevol altre, planteja els seus problemes que per resoldre'ls cal aplicar-hi la tècnica adequada. I no en diguem si de la ramaderia moderna es tracta en pla de gran explotació.

El cultivador modern ha mudat les bèsties de força per tractors, de les quals màquines ha de tenir una coneixença molt acurada a fi de no llençar a perdre-les per una dolenta manipulació. Avui no pot eludir l'emprament de màquines polvoritzadores

i cal que conega molt bé els productes fumigadors (perquè serveixen i si són o no són verinosos) i el mode millor d'emprar-los per tal de combatre les plagues eficaçment. La mecanització del camp ha arraconat moltes eines que han estat reemplaçades per d'altres molt més complicades, i en són de nombroses les que s'hi troben hui als magatzems dels pagesos adelantats i curiosos.

Els pagesos nostres han de conèixer moltes tècniques si volen portar a bon terme les collites tan diverses que componen les explotacions genuïnes a la nostra economia agro-pecuària. En llurs predis se sembra blat, ordi, civada, panís, tota mena de llegums. Cal fer-hi els conreus i replegar les collites. Algunes rebudes com el vi i l'oli, avui, en llurs fases finals d'obtenció, acostumen ésser operacions de caràcter cooperatiu.

El pagès li caldrà ordenar-se la tasca de cada dia i també haurà de fer-se un programa de faenes arranjades al curs de l'any agrícola, puix que van mudant segons esdevenen les estacions. Per això mateix cal que segueixca un ordre de treballs des de que comença un conreu fins al moment delerat i problemàtic sempre de la seua recol·lecció.

Eixa diversificació de faenes li dona una multivalència personal que el fa apte per a mamprendre altres professions. Bé que ho saben els directors de centres industrials, com el de Puertollano posem per exemple — que ha tingut que ser fornit de personal extret del medi rural manxec i andalús — els qui han pogut constatar la fàcil assimilació a les noves formes de treball. Aqueixa qualitat li manca a l'obrer

industrial enganxat a una cadena de fabricació en sèrie, qui fent sempre el mateix treball, reduït a una única operació, es troba incapacitat per a acomplir noves tasques si no el rehabiliten mitjançant un procés d'educació i d'adaptació que sol ésser llarg i penós.

Una quantia molt elevada d'obriers industrials reatlizen treballs simples. Podem dir-ne que estan mancats de professió. No se li pot donar el nom de sabater a qui està tot el dia tallant soles per mitjà d'una màquina encunyadora o cosint punteres o enganxant plantilles o fent qualsevol altra operació única de les moltes que en té la fabricació del calcer. I aqueixa única i senzilla operació la hi estarà fent al llarg de tota sa vida. Si romanàs vacant, aleshores, on va aqueix desgraciat a demanar faena com no siga la mateixa que ha estat fent dia darrera dia. Mentre que aquella persona entrada del camp a la fàbrica pot fer al igual treballs de força que treballs d'habilitat, puix que els seus músculs no se li han atrofiat i les seues mans estan acostumades a fer faenes tan variades com la d'extraure un cabrit del ventre de la mare, curar-li la pata trencada, com el fer formatge, o posar un escudet d'empelt a un arbre; sap aparellar un animal i enganxar-lo al carro; sap conduir un tractor o qualsevol altra màquina agrícola. Aquest home valuós, que en el camp havia fet tantes de coses, sol ésser afrentosament qualificat baix el mot de peó quan el fitxen en una indústria o en una empresa constructora. Molt més peó és aquell a qui li donen el mot més pompós d'ascensorista, posem per cas, qui no ha fet res més que apretar

els botons que mouen amunt-avall la cabina, o el ordenança (que res no ordena), o el tramviaire que cobra els bitllets o el mateix que codueix el tramvia que no és, ni de molt, ninguna manipulació complicada.

¡Quant més complet i més humà no és l'home rural, de comportament més individual i autònom en comparació amb l'home immergit dins la massa dels sectors industrials i dels serveis! Gent apart els intel·lectuals, governants i executius en general, la gran massa de buròcrates i personal subaltern són individus als qui un treball rutinari, de cap dificultat física ni intel·lectual, els ha embrutit humanament. Un treball, el qual ha estat portat a un grau absurd d'especialització i simplificació, repetit cada dia i any darrera any, ha generat una persona fofa de contingut i manca de possibilitats faeneres.

Aqueix home que se sent econòmicament segur, per quant l'Estat benefactor li ha assegurat tots els riscos de la vida (malalties, accidents, desocupació, manteniment a la vellesa, etc.), ha acabat creient que res no li pot mancar, puix que està protegit per una espècie de déu que vetla per la seua seguretat i li promet benaventurances sense fi. Ha acabat essent una persona que no té problemes, que no li cal pensar en l'endemà i que viu plenament satisfet. ¿Per què amoïnar-se quan l'Estat procura per ell, essent així que la seua sort, que està lligada a l'empresa que el manté, se n'ha enfugit de les seues mans?

Al contrari, el pagès és ell mateix l'empresari únic, per tant d'ell sol depend l'èxit de l'empresa que dirigeix, d'on surten tots els béns per a la sub-

sistència d'ell i de la seua família. Ha de tenir, doncs, un sentit de responsabilitat. A més el patrimoni el té al ras i tot es pot llençar a perdre's per una gelada, una pedregada, una ventada, una seca o una ramassada d'aigua forta. No oblidem, doncs, que el pagès és un element ficat dins de la naturalesa, del comportament de la qual depen el succés dels seus treballs.

L'obrer inserit en una cadena de fabricació; el buròcrata o l'empleat d'una oficina, no tenen que pensar gaire tocant a la tasca que els cal mamprendre durant un any o simplement per demà. Tot se'ls hi dóna plantejat i ben guisaet. No els cal cavilar res. No els cal més que col·locar-se tots els dies en el seu punt de treball (fixeu-vos que diem punt de treball) i posar la peça que els ha estat assenyalada que n'és una de les moltes que componen l'objecte a fabricar; o asseure's a la taula del despatx que tanmateix hi tenen assenyalada, i fer i fer, sense pensar en el que hi fan, puix que són persones convertides en autòmats a força d'estar fent sempre el mateix: enroscar un vis a la seua femella; maniobrar una palanca d'un aparell o el volant d'una màquina; omplir fitxes rutinàriament; registrar cartes o documents en el dits llibres de registre; passar-se la vida rebent diners en la finestreta d'un banc o venent bitllets d'entrada a un teatre; fins i tot és monòtona la faena, aparentment molt qualificada, com n'és la d'alimentar de dades una màquina computadora (un cervell electrònic).

¡Pagès, allunya, doncs, el complex d'inferioritat que duus en la teua ànima envers l'home de la ciutat! No et faça vergonya ta rusticitat i ton aspecte tosc

davant la més polida aparença de l'obrer industrial o del senyoret o la senyoreta als qui el bolígraf i la màquina d'escriure els han atrofiat llurs cames i en certa manera els braços també.

Ets superior a tots eixos saltataulells, xucla-tintes i res no diguem de l'eixam d'abellots que pul.lulen per les grans ciutats.

No oblides pas, posant-t'hi en ton propi lloc, mantenint, això sí, la humilitat que devem als superiors i vers les minories veritablement egrègies, que les civilitzacions es forgen a les ciutats i per tant hi ha dellà una societat aristocràtica, en el bon sentit de la paraula, que és la cimera de tots els estaments socials. En pertanyen, ultra l'amplíssim sector compost pels elements directius, siguen polítics o econòmics, l'element intel.lectual, és a dir, els qui pensen, investiguen, pinten, escriuen... Es la gent de ploma en mà, però de ploma ben dirigida per una intel.ligència ben cultivada. A part l'autèntica aristocràcia, les minories veritablement egrègies, rectores en les esferes intel.lectuals, polítiques i econòmiques, la resta, en les ciutats, no és res més que palla i fum.

ELS TRES SECTORS

Els economistes han agrupat en tres grans sectors totes les activitats que desplega l'home, i els han anomenat: sector primari, sector secundari i sector terciari.

El primer sector està compost de totes aquelles activitats que fornisen matèries primeres i d'aquelles que obtenen productes per a l'alimentació dels sers humans i dels animals. Les matèries primeres, les unes provenen del món mineral, les altres s'aconsegueixen del món vegetal i animal, directament, la caça i la pesca, o per mitjà del conreu de la terra i de la pràctica de la ramaderia. També hi ha certs productes químics com el nitrogen i l'oxigen, que s'obtenen de l'aire.

Al segond sector pertanyen les activitats pròpies de la indústria, això és, les transformacions de les matèries primeres que provenen del primer sector o les transformacions que duen a un grau més elevat qualsevol producte que ja havia estat manipulat. També hi són les activitats productores d'energia i en general totes aquelles incloses dins de processos anomenats industrials els quals ens ofereixen la gamma immensa i a vegades meravellosa dels objectes sortits de fàbriques i tallers.

El tercer sector és per excel·lència el sector dels serveis. Hi són: tot el comerç i la banca; els transports i les comunicacions; la burocràcia de tot tipus; les professions dites liberals, com metges, advocats, arquitectes, enginyers, economistes, etc.; els escriptors, artistes, científics, professors; les persones religioses; els polítics; etc. Aquest sector cada dia, ateny major relleu, i va sent de més gran amplitud a mesura que s'eleva la renda per càpita, amb formes de vida més i més complicades que demanen abundància de serveis.

I vós pagès, llaurador o ramader, esteu inclòs dins del primer sector, així com el pescador, el minaire i els qui treballen als boscs, el llenyaire entre altres. Pel regular forniu vosaltres directament de substàncies nutritives les persones i animals. Altres vegades aquests nodriments sofreixen transformacions simples, i llurs processos s'escauen ben bé dins del mateix sector primari, com en són: la vinificació, la molinaria i l'extracció d'olis vegetals. Molts cops, les transformacions per arribar al producte acabat assoleixen processos industrials que demanen instal·lacions de molt de cost i cal adoptar-hi tècniques força refinades: com exemples sobreïxents, el sucre i la cervesa.

També produïu primeres matèries que no són pas alimentoses com fibres per a la indústria tèxtil, cuirs per al calcer i restant manufactures de la pell, fusta per a la construcció que ensems amb palla, espart i d'altres són també matèries per a la fabricació de paper.

Sou productors de tot allò que és del més neces-

sari per a la subsistència de la humanitat. Sou els pilars de l'economia. Tot el que surt del vostre treball és fonamental: ho és per l'alimentació, pel vestiment i tanmateix per les arts industrials. Sense vosaltres la humanitat, morta de fam, retornaria a l'edat de la pedra.

El primer sector porta a les espatles la càrrega de les produccions més feixugues i extenses, totes fonamentals, tant pel sosteniment de l'home com per l'abastament de les indústries. El sector secundari també és altament productor i ofereix a l'home béns de primera necessitat com peces de vestir i bona part de les matèries tèxtils (fibres artificials), i un munt d'objectes que si així mateix bona part són superflus, no obstant això venen bé per alimentar els engolidors que omplin i enrunen els fons desitjosos de les societats de consum. Societats de consum, que a un nivell molt desenvolupat, converteixen el consum en una disbauxa inconscientment balafadora. Aquest segon sector, on hi són els tallers i les indústries, conté un nombre elevat d'obrers, en molt gran proporció respecte al total de components que componen l'enorme massa d'assalariats.

El tercer sector, com hem dit, el formen els comerciants, transportistes, buròcrates, polítics, científics, literats, artistes, metges, infermers, apotecaris, enginyers, advocats, capellans... i no hi manquen tots els vividors. Tots aquells que dormen amb un ull obert. Els més espavilats, qui han assolit el suprem grau de l'espavilament, és a dir, els banquers, també hi són. Els banquers, entre els quals sempre trobareu les més agudes intel·ligències de la raça jueva, es

caracteritzen per no ser productors de res. Com que són molt sagaços, desperts com la fam, han descobert la manera de fer treballar altri, quedant-se del bó el milló i deixant-los els ossos pelats i sense molla. Procedeixen així: prenen diners de la gent aforradora, de les formiguetes, i en presten als qui tenen moltes ganes de treballar però que manquen de calés. Del lliurament, els bankers en resten una aparentment petita fracció: n'és el sagrat interès del capital. Aquest tant per cent del capital prestat és invulnerable: es percep el mateix si té guanys que si té pèrdues aquell estrenu empresari que ha mamprés una tasca productora. Això sí: els bankers, religiosament, amb astronòmica precissió, entreguen també els interessos dels diners que han pres. Però aquest interès és lleugerament més baix que el que demanen quan actuen com prestamistes. I aqueixa aparent petita diferència és una font que brolla seguidament i va omplint les arques dels senyors bankers.

¿Es o no és diabòlic l'invent de la banca? Se pren en pinyora una mercaderia (bitllets de paper) i es paga per ella una ínfima part (el rèdit) que acostuma ésser unes poques centèssimes del valor dels bitllets. El banquer, aquesta mateixa mercaderia (els bitllets), la traspassa a persona que n'està necessitada perquè vol montar o ampliar una indústria, una granja, un negoci gran o menut o emprendre qualsevol altra empresa. Ah!, però, traspassa els bitllets amb molt de benefici, encara que en aparença no ho parega: unes centèssimes que hi afegeix al preu primer d'aquella mercaderia suposa un fabulós guany

A vós pagès us bloquen els preus de les vostres rebudes, assolides amb molts esforços, exposades constantment a ésser danyades pels agents atmosfèrics, i la societat permet que uns senyors es lucren de la riquesa creada pels qui veritablement s'esforcen en treballar, fent no res més que anotar en una pàgina d'uns llibres les quantitats que reben i en l'altra les quantitats que presten, tancant sempre l'any amb el resultat infal·liblement positiu, puix que les centèssimes que incrementen les xifres de la pàgina de la dreta (interessos cobrats) són més elevades que les de la pàgina de l'esquerra (interessos pagats).

Al tercer sector hi són tots aquells que cobren bons sous, alguns ben merescuts, no poques vegades exagerats. Hi ha en aquest sector molta enganyifa i és clarament el sector amanyagat; cosa gens estranya si ens apercebem que els directors i organitzadors de la societat — el establiment com hui es diu —, els polítics i els anomenats executius, formen part, ells mateixos, d'aquest sector.

Fins la revolució industrial el tercer sector estava en minoria envers els altres, però en tot temps ha estat el sector més poderós. Abans estava integrat pels senyors feudals i l'element eclesiàstic. Formaven els dos braços poderosos de la societat; el braç noble i militar i el braç eclesiàstic. Una menestralia que ajuntava tots els oficis manuals, afegint-l'hi el poc comerç que aleshores menava els béns econòmics d'un lloc a l'altre i el despatx al gros o a la menuda de les mercaderies constituïa un altre sector. El primer sector era el més nombrós, puix que l'agricultura i la ramaderia emprava la major part de la

gent. Aquest sector, en aquelles societats essencialment agrario-ramaderes, quan la població camperola era de molt superior a la que vivia en les ciutats de relleu, solia ésser de 70 a 80 per cent del còmput total de la població. Contràriament, el tercer sector — excepció feta d'èpoques de preponderància de l'estament eclesiàstic per la supremacia de les ordes religioses — no suposava més enllà del 15 %. La resta es componia de la menestralia, els escassos transports i l'incipient comerç.

En les societats fortament industrialitzades hodiernes, les anomenades societats de consum, aquests termes hi són invertits. El primer sector roman per davall del 15 %, i sols els agricultors i ramaders no sobrepassen el 10 %. El sector terciari o dels serveis, per contra, ultrapassa el 50 %. El sector secundari no sol estar-hi per baix d'un 30 %.

EL SECTOR MENYSPREAT

El pagès ha estat sempre, en totes les èpoques, l'element socialment sacrificat. Quan era el vassall del senyor perquè aquest l'espremia fins a extraure-li el moll de l'os. El senyor feudal era l'amo de sa vida i de ses bens. D'aquests se n'endua el bo i el millor, i la seua vida penjava del fil sostingut per la voluntat vel.leïtosa del senyor. Llavors, aquest estament social formava la gran massa que arribava a representar les tres quartes parts del total de la població. Una minoria de no més enllà del 15 % constituïa els braços dits de la noblesa i de l'església. I eren aquests els qui se menjaven les tallaes de l'arròs.

Als temps feudals els camperols eren explotats per la minoria dels senyors. Avui ho són per tota la resta de la societat, que és molt pitjor. Sobretot són les classes que componen el tercer sector que situades en un pla de superioritat se n'aprofiten en demesia de llur posició privilegiada. Igualment en les comunitats socialistes, a Rússia i a Xina, esmentem com a més representatives, els qui viuen al camp, conreen la terra i guarden el bestiar, són classes subjugades a les de la ciutat. El deler d'evadir-se del camp i d'anar-se'n vers la ciutat, a Rússia està impe-

dit forçant els camperols a que romanguen en els llocs de naixença. De no haver-ho fet així els camps haguessen esdevingut totalment buits de persones, perquè trencat el llaç de la propietat de l'heretat que és el més fort que els atrau i els subjecte a la gleba, la fugida de camperols cap a les ciutats hagués estat total i completa.

El sector terciari és el sector privilegiat per excel·lència i el que abuse i explote els altres dos. Es el sector que té la paella pel mànec, pel mateix que en ell hi són els elements directius de la societat i tots els grans grups de pressió: polítics, militars, financers, buròcrates, professions liberals, el comerç, transports i comunicacions... També hi pertany l'element religiós; però així com ans fou una classe de gran poder social, hui camina vers un marginalment que li va fent perdre els poders que abans tenia. L'abús que la gent enquadrada en el tercer sector avui comet és tant o més gran que el que cometien els nobles i eclesiàstics de l'antiguitat, amb l'inconvenient que abans els explotadors constituïen una minoria i hui, en les societats tècnicament i econòmica desenvolupades, el sector social que domina, o siga el tercer sector, està en majoria. Com hem assenyalat aplega a ser la meitat de la població total en una societat de consum. I va camí d'augmentar segons les prescripcions d'alguns futuròlegs.

El tercer sector s'emporta els millors guanys i gaudeix de les majors comoditats que ofereixen les maneres modernes de viure, a més dels privilegis i poder que acaba fruïnt tota classe privilegiada. Si bé hem de respectar i donar-ho com ben merescudes

les honors i les rendes que tenen els individus que estan situats en els llocs cimers de la societat, no hem de tenir els mateixos miraments ni podem vore-ho just les prebendes que gaudeixen els individus que integren la gran massa d'aquest sector, solament entesos els avantatges per allò que diu el refrany castellà: «Quien a buen árbol se arrima buena sombra le cobija.»

En àmplies zones de la burocràcia i dels «empleats» en general els treballs són senzills, de cap esforç físic ni intel·lectual, aptes fins i tot per a persones minusvàlides i a l'abast de qualsevol individu mitjanament intel·ligent. No exigeixen per realitzar-los coneixements gens superiors, ni cal esfreixurar-se corporalment, i tampoc són perillosos per a la integritat del cos i seguretat de la vida. Llurs maneres de treballar són molt avantatjoses respecte a les d'altres sectors. No sols al camp; en les indústries també els obrers fan faenes ingrates i perilloses. Hi ha qui es pasa la jornada en atmosferes enverinades per gasos; o bé s'exposa a explosions, caigudes de les bastides, electrocucions, etc. Encara que en algunes activitats del sector terciari, en els transports per exemple, hi hagen treballs pesats i perillosos són els menys. La tònica d'aquest sector és l'oficinesc i el treball sedentari i de poca vigoria. N'hi ha de treballs on l'esforç intel·lectual és feixuc. Ho apreciem, i tanmateix creiem que l'esforç màxim que la persona arriba a executar és quan desenvolupa una tasca d'investigació o de direcció d'una gran empresa o de qualche difícil treball intel·lectual. Devem reconèixer-ho i apreciar-ho.

Ens estem referint, al remarcar la poca vigoria i qualitat de la faena, als conjunts de xucla-tintes, dependents, porters, ordenances, etc., que tenen una ocupació descansada i simple sense altre perill que l'apoplexia per causa d'un sedentarisme excessivament prolongat. ¿I quina és la retribució que perceben per aquest treball tan mesquí? Doncs molt superior a la que obté la veremadora, l'esporgador, el tractorista, el pastor, la collidora de fruits... I no solament en les faenes del camp apareixen aquestes diferències. Les retribucions d'oficinistes que no fan altra faena que comptar diners darrera una finestreta, omplir llibres de registre, moure amunt-avall un ascensor, obrir la porta i rebre el senyor que va a la oficina a despatxar un assumpte, aquests i molts altres que fan la llista interminable, reben per tan poc treball retribucions que solen estar per damunt de les d'un pescador que s'exposa a totes les fúries del mar o les d'un minaire que li toca treballar baix terra, a cents de metres de profunditat, exposat a ésser soterrat viu. Aquest minaire no pot cobrar exageradament perquè el carbó per a la calefacció de les oficines no resulte massa car, i el pescador creu que malvén el peix però a la senyora del ministre li sembla que el compra a un preu massa elevat.

¡Quin enuig no rebrà el llaurador, el pescador, el minaire, al entrar a qualsevol establiment burocràtic i trovar-se els oficinistes ben calentets a l'hivern i ben fresquets a l'estiu, treballant en un clima artificialment condicionat! Ell que es conformaria en treballar simplement en local tancat, sense cap mena de condicionament, solament veure's lliurat del sol

que crema a l'estiu o del vent fred que talla la pell a l'hivern; veure's lliurat de les bufanades d'aire que empenyen les ones del mar i amenacen tragar-se la barca, o veure's lliurat de l'atmosfera densa, irrespirable, de la galeria de la mina, plena de grisú, on la menor descurança enfonça el sostre i soterra tothom.

Aquests homes rudes, tostats del sol sense emprar cremes per enfosquir-se la pell com fan les senyoretes oficinesques quan a l'estiu van a la platja, han degut pagar-li en bitllet verd, al metge per cinc minuts de consulta i han constatat com l'advocat se'ls ha endut la meitat del que valia un plet que han guanyat. ¡Amb quina facilitat guanyen els calés els senyors de la ciutat! Si conteu bé les hores que compleixen els buròcrates de l'Administració central, provincial o municipal, si traieu bé el compte, constatareu que la setmana laboral no va enllà de les 32 a les 36 hores. Una porteria, costa hui, sobre les 15.000 pessetes mensuals, dos pagues extra i tots els segurs socials pagats. Faena poca: tindre neta l'escalera, tindre cura de l'ascensor i transmetre els encàrrecs que hagen pogut fer-se als veïns de la casa. La dona del porter, a 60 ó 70 pessetes l'hora, fen faenes a les senyores de l'immoble es guanya altre tant. Aqueixa suma de diners és impossible que la puga aconseguir el capatàs principal d'una explotació agrària o ramadera, i contades totes les pessetes, al cap de l'any quin pagès ben hisendat assolís tanta riquesa?

¡Fixeu-vos bé, homes menyspreats, escarnits per la societat de consum! Aquell porter d'oficina que durant tot l'any no ha conegut més fred ni més

calor que el que ha sentit quan ha eixit al carrer, que no ha fet altre esforç que saludar als qui entren a l'oficina — si de natural és ben educat — i com a gran faena mostrar-li al visitant la porta del despatx que té que trucar o la ventaneta que té que guaitar, aquell «productor» (productor de qué pregunte jo), després d'haver guanyat tant o més que un tractorista i moltíssim més, sens dubte, que una camperola que haja aconseguit el màxim de 300 dies treballades (quan per pluges i altres mals temps o manca de treball difícilment pot superar les 200 jornades); aquell porter, d'aspecte aborrit més que cansat, per recompensar-lo de les seues grans fatigues, vindrà Nadal i tindrà vuit dies de vacances, altres tantes a Pasqua i arribarà l'estiu, i per rescabalar-se dels exhauriments, li'n donaran un mes complet d'espargiment, i se n'anirà a una platja, balneari o al seu poble nadiu a matar d'enveja els seus parents i coneguts.

¿No n'és de sarcàstic i d'insultant? El bon pagès o els altres sacrificats del mateix sector primari, qué recompensa tenen? On estan les vacances pagades del pagès? Els pagesos francesos quan aplega l'agost veuen passar pel seu davant la riuada que marxa devers l'Espanya de tota la gent de les ciutats que han estat tot l'any ben protegits de les inclemències del temps i ara se'n van a gastar els diners que els sobren. Sobrats diners que han estat sostrets de les economies febles dels pagesos, negant-los els preus justs que debien haver-los-hi pagat.

El senyor de castells i terres buidava amb contribucions i despeses diverses les magres caixes del

pagès. Doncs ara, els sectors dominants de la societat estrenyen les economies dels pagesos, rasclumejant-los fins a deixarlos pelats, mentre que gaudeixen de bones rendes, poca faena i avantatges de tota mena.

* * *

I a més del que hem assenyalat, damunt, els ciutadans li fan mofa al pagès. En el teatre, en el cine, en la televisió sempre que poden el posen en ridícul destacant-li la part grotesca, deformant-la i engrandint-la caricaturescament. ¿Qui no en té de porció ridícula? Si tots no en tinguéssim no se'ns podria fer la caricatura. ¿Se pot portar en justícia al davall grotesc l'home que en molts aspectes és superior als qui componen el gran públic que riu les simpleses que li fan fer i li fan dir en escena? Hem procurat posar en evidència les virtuts i les bones qualitats que té el pagès les quals aguanten molt bé la comparació envers l'home que no és més que massa que integra els grans sectors baixos de les urbs. I aquell home complet és menyspreat pels qui si apurem l'anàlisi res més no saben fer que pegar segells als sobres de les cartes, apretar els botonets per moure amunt i avall un ascensor o fer reverències si és un porter. I aquests individus, no poques vegades molt ridículs, són els qui a les festes majors de llurs pobles s'hi presenten, això sí, ben vestits, amb auto sempre que poden, a fer enveja als qui encara resten al llogaret, predicant-los, naturalment, les excel·lències de la gran ciutat, sense oblidar el poc penós de llur

treball i el ben retribuït que està. Mudats de vestits, amb suficiència de grans senyors, d'homes que han triomfat en la vida, xerraran com saberuts i tractaran el pagès amb to despectiu de pobletà i mosaver.

¿Aqueix home superficial que ha perdut la major part de les bones facultats que tenien els seus avant-passats, pot, en veritat, parlar-los des d'un pla més elevat als qui saben de la vida dura, de la terra, del mar, de les plantes, dels animals, de l'atmosfera i del temps, del cel i dels estrells? Es just aquest menyspreu? Hi té fonament? Ni és just ni té fonament. No és just perquè el pagès, el mariner i el minaire obtenen, mercès a llur treball dur, penat i fatigós, productes sense els quals no podria viure aquell senyoret de lluent i llargs cabells, amb rellotge de polsera i fumant tabac americà. I no té fonament perquè aquest home de maneres rudes, de modals més bastos i menys elegants, corporalment i intel·lectual és superior a aquell fals gran home que si un poc de forment sembla vore-se-li per fora farcit de palla està per dins.

Aquell melindro de senyoret farà tot plegat el ridícul posat al medi rural. Desconeixerà les plantes més vulgars; no sabrà com se diuen els diversos ocells que volen per l'aire; com persona que no ha pogut contemplar en la ciutat la volta celeste tatonada d'estels ignorarà les formes i noms de les constel·lacions; tindrà por de montar una cavalleria, i fugirà espaventat d'un gos que no més lladra i no mosega. I en aquest medi rural sí que podrà desplegar el camperol el fardot de coneixements que té de la naturalesa; fins sabrà quins bolets són bons

per menjar o són verinosos; quines són les propietats curatives d'algunes plantes, i, també, no millorant sens dubte el caràcter problemàtic que té la ciència meteorol.lògica, sabrà pronosticar el temps que farà a l'endemà.

I pel que toca a la psicologia d'aquests dos personatges, hem de dir, que a la desimboltura d'aquell, a voltes greixinós senyoret, de gran aparença superficial, amb excés de picaresca i escasa picardia, l'home rústic del camp, de semblança poc brillant i aparentment toix, encobreix un caràcter ferm i voluntariós, amb molta de picardia i astúcia qui dirigeix els assumptes hàbilment al fi delerat i a la seua pròpia conveniència.

ELS PAGÈSOS NO COMPONEN UN GRUP DE PRESSIÓ

Vosaltres pagesos no componeu un grup de pressió i en açò radica la vostra feblesa i desventura. No podeu fer la suficient força per obligar els poders públics a que accepten la defensa dels vostres interessos. Vostra força és feble pel mateix que està socialment dispersa i no pot obrar conjuntament, en una única direcció, per tal que pressione fortament els governs a complaure les vostres demandes. Quan més heu pogut fer ha estat traure els tractors als camins en so de protesta i interrompre la circulació a les vies públiques. Us manca el poder de la vaga, com tenen els obrers industrials i els dels serveis qui són capaços de posar en situació crítica un govern i fer-lo claudicar. No podeu deixar de sembrar ni de recollir les rebudes que són vostres i que són a més de sustentacle d'altri, el vostre propi. ¿Qué aconseguirieu deixant de sembrar i de recollir? Esfonçar la societat, és cert, però vosaltres hi esteu dins i també quedariu enrunats.

De qué en aquest aspecte sou dèbils es posà de manifest una vegada a Madrid. Algunes cooperatives agràries portaren viandes a fi de vendre-les directa-

ment als consumidors, a preus més baixos que els que es cobraven als mercats. Bastà que els assentadors de plaça i els detallistes respongueren a tal provocació amb la cessació de totes les activitats als mercats perquè el Govern claudicàs i tingués que impedir la venda directa de productor a consumidor. Dos dies sense plaça a Madrid va produir una situació crítica i difícil i els comerciants guanyaren fàcilment la batalla als pagesos, malgrat que els governants en aquella ocasió volgueren fer el joc als agricultors.

Els treballadors amb una vaga creen situacions molt conflictives que obliguen baixar el cap als governs i sometre'ls al que demanen. Els treballadors, ajuntats en sindicats, tenen poder sobrat per torcer la política d'un govern i fer-lo dimitir com li passà al govern conservador d'Anglaterra. Aquests *sindicats de les indústries i dels serveis són els enemics més temibles que tenen els pagesos*, puix que són els qui pressionen i forcen els poders públics a que no pugen els preus de les subsistències a fi de tenir sobrat poder adquisitiu per fer despeses més supèrflues. I amb açò estan també d'acord els mateixos empresaris i fins i tot els dirigents de la nació. Tots volen que els queviures valguen el més poc possible. ¡Que s'aguante la minoria rural escampada per l'ampli espai de la geografia!

Els obrers punyen perquè els jornals munten quan els preus pugen. Els empresaris volen vendre amb un guany elevat, i com no hi haja molta competència els preus dels productes industrials i les taxes per serveis aniran amunt empesos per la cobdícia humana. A l'alça de preus responen els obrers

amb peticions de puja de salaris i així remunta la famosa espiral de la inflació. Les pretensions d'empresaris i obrers, emplaçats en els sectors segond i tercer, són d'acomodar preus i salaris en un clima inflacionista de forma que queden satisfetes les aspiracions dels uns i dels altres. Es parla hui d'«indexisme», és a dir, de col·locar preus i salaris en correspondència amb l'índex inflacionista; el que fa que siga impossible frenar la inflació. En alguns convenis col·lectius entre patrons i obrers ja s'acostuma incloure una clàusula de revisió dels salaris conforme varie el cost de la vida. I en contrats d'arrendament d'immobles també es va prenent aquest costum.

Patrons i obrers del primer sector no poden actuar de semblant faisó. Ells qui són productors de primeres matèries i productes alimentaris són les víctimes propiciatòries quan esdevé un període inflacionari, perquè la gentada que compon els sectors de les indústries i serveis estan perfectament d'acord de fer tot el possible perquè els preus no pugen, en especial, molt especialment, els d'aquells productes que componen la *cistella de la compra* de l'ama de casa. Han sabut fer les dones de les capitals una associació per la defensa de la baratura de les subsistències i bé que ho han aconseguit. Sinó que els ho pregunten als oliverers, qui pagant jornals per baix dels que percebeixen les «senyores» del servei domèstic, els supose, tan sols la recol·lecció de les olives la meitat de llur valor; i han de conrear els olivars, pagar un munt de contribucions, combatre plagues, etcètera. El preu de l'oli d'oliva sembla que és intangible, encara que s'hagen doblat els preus dels adobs

i es tinguen que pagar els quilos de plaguicides amb bitllets dels que tenen el color de la verdura.

* * *

Així, doncs, els valors de les rebudes difícilment seran els que calguessen a fi d'eleva la renda de les empreses agràries. En el mateix inconvenient es troben tots els productors de matèries primeres de qualsevol classe. Ambdós sectors, el secundari i el terciari, faran sempre tot el possible per evitar les puges de preus de les matèries que empren, factor principalíssim per no encarir els valors d'allò que fabriquen o dels serveis que presten, això sí, mantenint un nivell elevat de salaris i molt més de sous als directors i empleats d'elevada categoria.

Quan uns proveïdors de matèries, en aquest cas de petroli, han convingut de pujar els preus, el trastorn que han provocat en l'economia mundial ha sigut de mico. Tot estava arranjat, l'economia i les maneres de vida moderna, sortides d'una tecnologia avançada, tot estava montat partint d'un preu del petroli que posava a l'abast de tothom una energia barata i una matèria tanmateix barata i prodigiosa, com matèria de base, per a la gran indústria química. Aquest és un exemple evident que demostra que el fabulós consum que fan les societats opulentes poden fer-lo sempre i quan les matèries primeres no costen en demesia. En la baratura està, doncs, la massificació del consum. Heus ací un exemple que palesament ens demostra que l'opulència de determinats

sectors i de determinades nacions ho és a canvi de l'infradesenvolupament dels països que formen el tercer món i de la pobresa del sector primari.

El proletariat és una força poderosa; compon una massa temible la qual els governs de tot el món procuren tindre-la ben satisfeta. Es capaç de derrocar governs i a més d'un ministre l'ha posat en la picota. El proletariat, doncs, ajuntat en sindicats, és un poderós grup de pressió. Els pagesos i tanmateix els simples obrers agrícoles no tenen força ninguna per fer prevaleixer llurs aspiracions econòmiques. Això, hui i ahir; sempre ha estat així. Ara bé, el vassall qui depenia d'un senyor tenia el consol al contemplar que la seua pobresa s'estenia per tot arreu. I si bé, certament, tenia clavades en les seues carns les dents de l'avarícia del senyor qui li demanava més i sempre més, els senyors n'hi estaven en ínfima minoria, i la riquesa si de cas tan sol brillava als interiors dels palaus, on tampoc la vida oferia gaires comoditats. La menestralia no hi portava millor vida. Era, si voleu, el consol dels beneïts, quan el mal és mal de tots, però que no deixa de ser un consol.

La minoria que dominava i se'n duia amb els privilegis quasi totes les rendes era una minoria que no representava més enllà del 20 %, en aquelles societats preindustrials, eminenment agràries. Però avui veiem els pagesos explotats i dessucats per tots els altres sectors i, aquests sectors, en societats altament desenvolupades arriben a significar fins el 80 % del total de població, i gaudeixen de tots els privilegis i comoditats que en són en quantia i qualitat.

¿No clama el cel la manera de comportar-se els

components més nombrosos d'una societat que ha arribat a l'opulència? Perquè, fins i tot en Nord-amèrica, la vida d'una família pagesa que conrea una hisenda de 50 a 100 hectàrees, la qual serà rica en béns, ¿quants sacrificis no tindrà que fer aquella família, per més màquines que tinga a l'abast, que l'aïdaran en extrema mesura, per a arribar a la fi de les collites o el vaquer d'un ranxo per a atendre tot el ramat? Esmentem l'exemple dels EE.UU. perquè tal volta siga el país on econòmicament la pagesia estiga més ben situada; però socialment es troben menyspreats i tampoc arriben a constituir un poderós grup de pressió.

I als països socialistes? Més o menys com a tot arreu o que no siga pitjor. No oblidem, que el socialisme al llevar-li al pagès la propietat de la terra l'ha desarrelat i ha quedat sense afectes i sense estímuls. La propietat de l'heretat familiar, es pot dir que és l'únic que lliga el pagès i el fa romandre apegat al predi i a la tradició de tot l'avantpassat. El comunisme rus ha estat al camp on ha conegut el major fracàs. De no haver-n'hi una imposició de permanència, que ha impedit la fugida a les ciutats, el despoblament del camp a Rússia hagués estat complet. A Xina, el sistema de comunes, tal vegada haja donat millors resultats que les granges col·lectivitzades i els Koljossos. Però els camperols tampoc gaudeixen allí els avantatges de posició que tenen les masses ciutadanes que és llà on radiquen els directius. A l'URSS la influència del pagès vers la direcció del comunisme deu ésser insignificant. Mao ha construït el socialisme tenint més en compte les masses

camperoles, puix que allí són les més nombroses essent una majoria d'un seixanta o setanta per cent. Però, amb aquesta gran proporció, arriben a influir en el desenvolupament del socialisme? Sospitem que molt poc. Els dirigents habiten les ciutats i són les masses ciutadanes les que han de complaure.

Ens preguntem: ¿Què els costaria a les persones enquadrades en els sectors secundari i terciari desprendre-se'n d'una mica de riquesa i passar-la al sector primari? No gaire els costaria quan tant es disbauxa. L'oli d'oliva, posem per cas, es neguen les senyores a no pagar-lo a cent pessetes el litre, essent així que és el mínim preu de cobertura de les despeses de cultiu; però paguen complagudes cinc-centes pessetes per un flasconet de crema per al cutis que al millor n'està feta amb aquesta grassa com a base. I la mateixa senyora gasta totes les setmanes, a la perruqueria, el valor de més de tres litres d'oli i el senyor altre tant al fútbol, i molt satisfets i complaguts. Ara bé: no oblidem el succeït amb el petroli. La societat opulenta, fortament consumidora, ho pot ser sempre i quan compre barat les matèries primeres i els queviures. Si tingueren un sentit més apurat de l'estalvi, aleshores, podrien retraure part dels ingressos i trasegar-los als pobles més pobres i elevar el sector primari a un nivell més alt de vida. Però es fa precisament tot el contrari: la disbauxa n'és de follia.

ELS POBLES ABANDONATS

Cau l'ànima als peus quan hom contempla un poble abandonat, amb totes les cases tancades o que tan sols hi romanen els vells, el jovent havent emigrat. I cal preguntar-se. ¿Es que no s'ha pogut evitar? Jo no sé pas qué respondre, però, el que sí puc dir és que no s'ha fet res per impedir-lo.

Portem molts d'anys en que els nostres dirigents de l'economia ens han parlat continuament, i ço que és més trist, amb fruïció, de com baixaven les xifres de la població rural i de com pujaven les de les persones ocupades en les indústries i en els serveis. Era, ens deien, un signe inequívoc de progrés el que baixés la proporció de persones del primer sector respecte a les dels altres dos sectors.

S'han fet els possibles i els impossibles per portar endavant una industrialització que ha absorbit, diuen els tecnòcrates, la gent que sobrava al camp, la qual avui fa falta per treballar-lo, diuen els agricultors. Calia elevar la productivitat de les explotacions agrícola-ramaderes, diuen aquells, i era absolutament precis menjar el nombre de braços mitjançant la mecanització, la concentració parcel·laria i fins mateix la concentració d'empreses agrícoles i ramaderes. El

plantejament sota el punt de vista de l'economista possiblement fou correcte. Ara bé: ho va ser sota el punt de vista del sociòleg?

Aquesta política ha dut una concentració excessiva a les ciutats i la buidesa de pobles i llogarets. Els centres industrials han esdevingut per sí mateix pols d'atracció d'altres indústries, puix que les indústries espontàniament creen noves indústries i d'aquesta faisó es forma una espiral de concentració industrial. Les coses s'han passat deixant-les seguir el curs natural de la mínima resistència. Però aquest «laissez faire» que laxament s'ha deixat escolar hagués pogut estar dirigit per la voluntat de l'home, per tal d'haver conduït els processos naturals de manera que s'hagués evitat el despullament que s'ha causat al medi rural.

¿S'ha fet quelcom per impedir l'atracció natural de les ciutats i frenar la massificació conseqüent? No s'ha fet res. Al contrari hi ha hagut una complaença, un assentiment general perquè les ciutats assoliren magnituds gegantesques. Quan aquestes magnituds han mostrat mides monstruoses aleshores ens n'hem donat compte i voldriem ara arranjar-ho quan el mal ja hi està fet i la cosa no hi té remei. Ho hagués tingut al prompte del començament dels plans d'industrialització amb una política d'ordenació, a fi i manera de promoure el major nombre possible d'indústries en el medi rural, prevalent un sentit més acuradament social que econòmic. La mateixa teoria dels pols d'atracció i desenvolupament orientada devers una dispersió d'indústries en extenses àrees rurals, les més amples possible, hagués pogut acomplir la finalitat de poblar el camp en

lloc de despullar-lo. Sabem que el industrial cerca, de primer antuvi, la font d'energia i les bones comunicacions; després la possibilitat de mà d'obra barata i especialitzada si potser. Doncs, aquesta baratura l'hagués trobada als llocs rurals ans que a la ciutat. L'energia, avui elèctrica, es duu on se vol, i els transports, per a les indústries de no gaire transformació o de producció poc voluminosa, no és problema greu. Però en la industrialització han prevalgut, per damunt de tot, els guanys, és a dir, la rendabilitat de l'empresa. El que s'haja destrossat la comunitat humana, tanmateix això que era el primordial, no s'ha tingut gens en compte.

Encara més: S'ha parlat malament, molt malament, del minifundi agrari. S'ha afirmat que no podia permetre-s'hi que una família pagesa no donàs a la comunitat major quantitat de fruits. Essent baixa la producció per família era baixa la productivitat per individu i calia elevar-la si paral·lelament hi havia que elevar el nivell de vida d'aquella mateixa família. Hi havia, doncs, un excés de braços emprats al medi rural i calia traure-los i transferir-los a altres activitats. Correcte l'argument des del punt de vista d'un economista; desastrós per a la pagesa societat.

A més ha estat fàcil, molt fàcil, d'aconseguir-ho, trobant-s'hi com s'hi han trobat els planificadors de l'economia — la nostra i les alienes — amb una joventut que el que volia era fugir del camp i anar-se'n vers les ciutats, on s'hi vivia molt millor. Amb tot açò les indústries i els serveis no han tingut cap mena de dificultat per a tindre el personal que els ha fet falta, encara més fàcilment essent així que

han pogut pagar jornals més bons que els que es cobren en les faenes agrícoles. Inclús fills de pagesos ben acomodats, amb bona hisenda, han optat per abandonar-la, deixant sols els pares vells, cercant una seguretat d'ingressos que no corren el risc de perdre's davant inclemències del temps com els passa a les rebudes del llaurador. Al camp s'hi han quedat els qui li han tingut molta afecció o els qui no han tingut més remei. Hi resten molts beneits perquè els espavilats han pres el vol.

* * *

S'ha parlat pestes del minifundisme agrícola i s'ha fet tot quant s'ha pogut per combatre'l. Però jo em pregunte: ¿s'ha fet el mateix en altres àrees econòmiques on el minifundisme igualment existeix, i al millor encara ha assolit majors proporcions? L'atac greu contra el minifundisme no més s'ha mamprés al camp. Als sectors industrials se n'hi troben moltes, moltíssimes de menudes indústries i de menuts tallers. I tanmateix en el comerç és corrent la família que es manté amb una petita tenda o botigueta que a prou penes fa calaix en tota una diada; que la més gran part de la jornada, en que està oberta la tendeta o botigueta, es troba la persona que hi despatxa amb els braços creuats, sense fer res, perquè la parròquia és curta. Ah!, però, aqueixa família que té una productivitat més baixa que el camperol minifundiste viu sense dificultats, venent poc i fent poc calaix, pel mateix que el tant per cent de ganància

que se li permet és tan elevat que no li cal esforçar-se gaire per salvar les necessitats de tots els familiars.

Tenim un exemple palès en els forns de pa. La major part dels forns pasten i couen una quantitat de farina que no ultrapassa els cinc-cents quilos per jorn. Açò és un minifundisme desastrós. Naturalment, per a dur endavant aqueixes menudes empreses, la diferència entre el cost de la farina i el preu de venda del pa ha d'ésser molt gran a fi de que siga possible la subsistència d'aquestes petites indústries. Antigament ha estat corrent que el preu de venda del pa fos el mateix que el preu de la farina. El guany estava en l'augment de pes que s'esdevé per l'aigua que encara hi reté la pasta després de cuita. Avui, per tal de que visca, ¡i com es viu a la ciutat!, la família que porta i governa una fleca, no pot vendre el pa al mateix preu que compra la farina i els forners demanen un preu que estiga multiplicat almenys per tres. Mentre el preu del blat ha passat de 6 a 10 pessetes el preu del pa ha passat de 10 a 35 pessetes. Escandalós. I els governs ho accepten perquè presentant escandalls a la «Junta Superior de Precios» demostren amb evidència que no es pot vendre més barat. Als pagesos no els hi valen escandalls; ells hi són obligats a mecanitzar el camp i a millorar la productivitat dels cultius i els petits propietaris que no puguem mecanitzar que emigren. A la ciutat, en un producte tan important com és el pa, es permet un preu de venda de 35 pessetes quilo per tal de que subsisteixen petites empreses familiars que deuriem desapareixer. I mentre que el blat no ha passat més

que de 6 a 10 pessetes quilo, el pa, per assegurar la permanència d'indústries d'escasa productivitat, s'ha posat oficialment al preu de 35 pessetes quilo. S'hagués pogut cercar una ordenació dels forns de pa orientada cap a la concentració de les fleques i la creació de grans indústries on un petit guany per quilo és suficient per a fer rendable l'explotació. ¿Què fa la indústria alimentaria per a baixar els preus dels productes que componen la cistella de la compra? En molts sectors no hi fa res, com acabem de vore-ho en el més important dels productes. Quan la gran indústria de fabricació de pa podria viure molt bé venent el pa a la meitat de preu es permet vendre'l al doble per defensar un minifundisme arcaic.

Es el truc de comprar les peres a quatre al colliter i vendre-les a vint. Es l'escarn que se li fa al vinitor, i, naturalment, també al viticultor, de que una botella d'aigua mineral valga tant com una botella de vi: i el vi no raja d'una font com l'aigua. Per atenyir el most el viticultor ha tingut que bregar tot l'any, fent-hi en les vinyes una faena darrera l'altra: llaurar, podar, eixorbir, adobar amb fem o fertilizant químic, polvoritzar, llevar bordissos, traure sarments, veremar i portar els raïms al cup. Aquest escarni se us oferirà més cruelment el dia que amb companyia aneu a un restaurant popular, un d'aqueixos que s'hi troben per les carreteres, al costat de les gasolineres posem per cas, i demaneu per beure: l'un aigua mineral; l'altre cervesa, i el tercer vi, i voreu: que l'aigua mineral la serveixen en una botella petiteta petiteta, d'un quint de litre no més;

la cervesa en una botelleta un xic més gran, d'un terç de litre, i el vi en una botellota de litre, com si no valgués res, i de bon vi, amb etiqueta de Carinyena, de Valdepenyas o del Priorat, perquè begues tot el que vullgues. El producte que més coste d'obtenir el vi, us el donen a «bondo»; de cervesa que ha sortit d'una gran indústria, per mitjà d'una fermentació de l'ordi, us ne donen menys i l'aigua que brolla d'un manantial us la restringeixen, sens dubte, perquè no us faça mal. Tots tres productes, igualment embotellats, etiquetats i segellats. Aquell que s'obté espontàniament és el que avarament us el racionen, i el que té un procés llarguíssim de consecució, exposat al llarg del procés a ésser perdut per qualsevol inclemència del temps, és el que us el en donen amb més gran quantitat.

Tot està montat de tal manera que en la ciutat, encara que la productivitat en amplis sectors, molt amplis, siga dolenta, la gent hi pot viure. Aquelles petites indústries, aquells menuts tallers, aquelles tendetes i botiguetes, no són pas absorbides per les grans indústries, pels supermercats i grans magatzems perquè els marges comercials amb que venen són tan creixcuts que poden aguantar la poca productivitat i la competència que puguen fer-los les grans indústries i les grans organitzacions comercials.

Així, doncs, hi ha molta gent a la ciutat, potser més que al camp, que desenvolupa la seua activitat en minifundis i malgrat això viuen, i viuen tanmateix millor que els pagesos ben hisendats. ¿Per què no es lluita igualment contra el minifundisme urbà?

Falta gent als camps i en sobra a les ciutats.

Es ja impossible trobar persona que vullga ser pastor. La penúria de personal impedeix portar un conreu com cal, és a dir, a ús i costum de bon llaurador. A la mateixa Nordamèrica, determinades faenes, com l'esporga, posem per exemple, es porten a cap molt malament, seguint tècniques que no poden ser aprovades per un bon agrònom. En molts casos no es fa més que eixir-se'n del pas com es puga. I no sempre s'assoleix amb succés la mecanització total d'un conreu, llevat el cultiu cerealista. No hi ha manera de veremar mecànicament. Determinats conreus necessiten una assistència humana que no permeten portar la mecanització als límits que somnien els economistes i els enginyers. I la manca de braços planteja problemes al pagès que li fan la vida, avui, difícil, pesada i enutjosa.

Rarament troba el pagès, en el moment precís, la persona o persones qui li puguin ajudar a accomplir una faena que calga fer-la en un temps determinat. I a les portes de les fàbriques es fan coles de gent que demanen treball, i encara més, si cap, són els qui esperen ocupació burocràtica que està més ben pagada i és menys penosa. I molts d'aquests, cal dir-ho, són massa despresos de la ruralia meridional d'Espanya, on un latifundisme i un monocultivisme ha deixat moltíssima població desocupada en llargues temporades de l'any: a l'Andalusia quan s'acaba la replegada de les olives. Afortunadament, a les terres nostres, exempts com estem de latifundis i amb diversificació de conreus, aquelles minves estacionals de faena no s'hi presenten. Els nostres problemes de mà d'obra al camp són molt distints als

que tenen altres regions de característiques socio-econòmiques del tot diferenciades a les nostres.

¿Quan millor no hagués estat evitar la despoblació de les nostres terres i al mateix temps haver impedit el creixement desmesurat de les ciutats? S'haguera evitat una concentració de masses que malgrat els avantatges que gaudeixen romanen insatisfetes, vivint dins d'un medi artificial i complicat, on la disbauxa d'energia és extraordinària per tal moure's entre aquell laberint i per la mateixa vida, baix tots punts complicada, en que es veuen obligats a fer els qui hi viuen.

Abans la primera revolució industrial les més populosas ciutats espanyoles no solien passar els 100.000 habitants (eren els que tenia València). Avui aquestes urbs s'apropen al milió i Barcelona ha ultrapassat els dos milions. Els llogarets de ramaders i llauradors tenien antigament més personal que no pas avui, havent aconseguit el màxim a les darres del segle passat i començ del present.

Ha mancat, doncs, la visió del que tenia que succeir per tal d'evitar-ho. Una política sàvia en tot el món hagués hagut de preveure-ho.

LA RURALITZACIÓ DE LES POBLACIONS AGRÍCOLES

No solament estan buits de gent els pobles, és que a més se n'hi han anat les persones que en certa mida formaven una menuda aristocràcia; l'élite que es distingia per un grau superior de cultura o per una posició econòmica sobradament desembarassada. Els primers que iniciaren la fugida, ja en el segle passat, foren els senyors, els qui vivien de les rendes dels vassalls, però que hi tenien també obligacions que complir, perquè la governació de les contrades que componien el senyoriu i estaven sota el seu domini implicava al mateix temps un munt de responsabilitats. Desapareixcuts els senyors, qui s'acomodaren a les capitals, perdudes les obligacions i responsabilitats de les governacions de llurs senyorius, on continuaven encara cobrant-ne rendes de les terres que sota arrendament els quedaven en propietat, aparegué una nova casta de terratinents benestants, que anaven creixent de les despulles dels grans senyors i de les lleis de desamortització. Aquest llinatge s'anà elevat en cultura i en poder econòmic; va promoure noves empreses industrials i comercials

i els llocs i llogarets anaven creixent al temps que creixien les viles i ciutats. Tan fou aixó, que a primeries del present segle els nostres poblats típicament pagesos aconseguiren les més altes xifres demogràfiques de tota la història. Llavors hi havia, en els llocs més importants i en tots aquells que eren caps de partit, una certa societat egrègia que la formaven, juntament amb la burgesia, el jutge, el secretari del jutjat, alguns advocats, el registrador de la propietat, el notari, el metge o metges, l'apotecari o els apotecaris, els mestres de les escoles, els capellans que aleshores hi abundaven — i no digam quan hi havia bisbat — i altres càrrecs més subalterns. Tots ells formaven un grup de persones eminentment cultes (algunes al pas dels anys escalaven càrrecs de gran relleu a les capitals i fins i tot a la cort de Madrid) les quals en el «casino» de la vila, si bé perdien moltes d'hores i també amb freqüència moltes pessetes en el joc, hi donaven un caire distingit i s'hi oïa una conversa culta que posava un cert relleu a aquella societat pobletana.

Avançat el segle s'ha esdevingut: que el mateix que feren els grans senyors, els de títols nobiliaris, han aixecat el vol els burgesos més rics qui podien permetre's el luxe de tindre casa a la capital i al poble i han seguit: el registrador, el primer (que com digué el satíric setmanari *La Codorniz* amb motiu d'haver mort el registrador de Madrid, a l'enterrament del qual estigueren presents tots els registradors d'Espanya, puix que vivien tots a Madrid, excepte el registrador de Barcelona que era l'únic que romania en el lloc de residència oficial), després

el notari qui acostuma residir a la capital de la província; el jutge amb el secretari, subalterns i advocats que els han concentrat quasi tots en la capital provincial; els bisbes, personatges d'excepció, també emigren si es dóna l'avinentsa d'haver-se realitzat alguna modificació en la diòcesi i hi entra a formar part una capital de província; els capellans estan en notori menyscabament per tot arreu, capitals, viles, llocs i llogarets.

La desbandada ha deixat als pobles solament els pagesos, i a la força, i, com si compleixen condemna, els mestres d'escola (hui anomenats professors). Els metges van en nombre decreixent, puix que els malalts els envien a les clíniques i sanatoris de les grans ciutats. Algun que altre apotecari hi resta encara. També els capellans estan minvant a la carrera i, naturalment, els religiosos d'ordes, frares, monges i jesuïtes, al desapareixer les mamelles d'on xuclaven han cercat un altre joquer.

Aquesta espolsada de persones cultes i distingides ha produït la «ruralització» total i completa de la societat camperola. Tot hi és hui campestre; tot hi és pobletà.

Quan més petits són els llocs més la gent hi manca. I la desertització humana ha acabat essent completa als llogarets on abans s'hi havia instal·lat una escola per acomplir les primeres lletres. L'ensenyament general bàsic ha finit per traure aquests petits centres d'ensenyança, seguint les directrius del nou ordenament escolar. La idea no és pas dolenta baix una certa visió: donar a tots els nois espanyols, vixquen a Madrid o al mas de la Rabosa, la mateixa

instrucció. A tal fi, menuts i grans, fins als catorze anys, són concentrats en llocs on segueixen tots els cursos de l'Ensenyament General Bàsic. Els pares, que no volen vore llurs fills analfabets, i que inclús somnien en vore-se'ls el dia de demà fets uns grans senyors, amb tractament de «don» i tot, se'n van darrera dels menuts, a viure a la vila on són les escoles, i tanquen els masos. Hem arribat a la fase final de la despoblació del camp.

Abans de la darrera reforma de l'ensenyança els mestres i les escoles anaven a cercar la població escolar, allà on se trobava: al suburbi urbà, a la vila, al llogaret més allunyat. Ara són els escolars qui tenen que cercar els mestres i les escoles, els quals i les quals s'emplacen dins de les ciutats o de les millors viles, mai no en els poblets o llocs de poca o gens importància. D'aquesta manera el mestre o professor, com hui es diu, viu en un ambient més distingit, forma part d'una societat més desenvolupada i més culta. Està, doncs, dins un medi més adient a la seua formació espiritual, que no ho fos si tingués que romandre en una petita escola, perduda al fons d'una barrancada, en mig de cabres i gent inculta i deslletrada. ¡Quin perill no hi té el mestre d'escola, avui flamant professor, d'esdevenir un ruc entre aquella gent tosca i embrutida! ¿No l'hem de traure d'aquell ambient que li rosegà i li extraurà tots els coneixements dels que està polida la seua persona? Cal salvar els mestres de semblant perill. I d'aquesta manera s'han sostret del medi rural uns elements que apart d'ensenyar i formar la xicalla dels més petits nuclis rurals eren en aquell ambient

rústic exemples i espills on mirar-se i aprendre també els adults.

Tot s'encamina a deixar sols i aïllats els pocs individus que s'obstinen en romandre als llogarets més apartats de la nostra geografia. No fem res per portar-los-hi l'avenç de les ciutats, i de curar per conservar aquelles poblacions que si bé són rudes de cap de les maneres hem d'empenyar-nos en destruir-les i fer-les desaparèixer. Formen comunitats amb un fort i tradicional sentit de la família. Pares i fills constitueixen un tot perfectament entrellaçat, unides les persones en una continuïtat de supervivència des de que es neix fins a la mort. Aquests llaços permanents, aquesta convivència mai no interrompuda, creen un amor paternal i filial que no es coneix en les societats urbanes que presenten unes famílies dispersades i de feble unió.

Ara, el transport escolar s'emporta cada dia, separant-los dels pares, els xiquets més menudets per a concentrar-los al parvulari que no poques vegades resulta trobar-se a més de vint quilòmetres de distància; o quan el nen és majoret el separen tota una setmana de la família, en una concentració escolar de més elevat grau i a una distància major. Els nois viuen així amb menys contacte de la família i del llogaret on sos pares i avantpassats han viscut i s'han succeït de generació a generació. És un mode de desarrelar l'individu de la comunitat rural i de la terra nadiua i fins i tot ancestral. I tot es fa a la major glòria del déu de la Il·lustració.

Caminem inexorablement cap a la destrucció de la família. A la ciutat, entre altres motius, que no

és ara el cas d'analitzar, perquè el pare i la mare se'n van tots dos a treballar i envien els fills a que altres els crien i els eduquen. Al medi rural perquè els prenem els fills als pares i els sostraem de l'afecte i cura paternals.

LA DESTROSSA DE LES CULTURES PRIMÀRIES

Fóra llarg i difícil d'explicar si tot açò de la concentració escolar és absolutament necessari i si reportarà, a la llarga, beneficis o danys a la pagesia, fins i tot si la mateixa cultura, en un englobament general, no quedarà perjudicada. Si entenem per cultura allò que ensenyen els professors i el que s'aprend als llibres indubtablement aconseguirem que tothom siga ben lletrat i farem universal un tipus de cultura. Uniformement, des de la infància, tota la joventut s'hi trobarà en condicions d'atenyer els replanells més elevats de la societat.

Haurem fet realitzable el principi social d'igualtat d'oportunitats. Haurem universalitzat la que podríem dir-ne cultura docta, però haurem perdut altres cultures, molt respectables, que encara estan vives en els pobles mariners, les valls, les muntanyes, els boscs, les conques mineres; maneres d'ésser l'home, que cal conservar i àdhuc desenvolupar en avantatge d'una pluralitat de formes culturals. ¿Es que la cultura no té altres fonts on beure que els llibres, els museus, les escoles, les universitats, les acadèmies i altres per l'estil? Aquests centres i mitjans cultu-

als formaran de debò l'home que ha d'esdevenir un advocat, metge, enginyer, professor, investigador i inclús el qui no ultrapasse les professions més modestes de les que abunden a les grans ciutats i centres industrials. Però, al mateix temps que hem arrasat els pobles no ens hem endut per davant la cultura que hi havia heretada dels nostres avantpassats? ¿No hem perdut aquells aspectes i neguits culturals que forjaven un bon minaire, un bon mariner, un bon pastor, un bon llaurador? Aquestes professions, fonamentals per la vida de l'home, si prevaleixen és perquè gent marinera, gent de les valls i les muntanyes han viscut quan xicotets en un ambient cultural, immers en la naturalesa, que ha estat a propòsit per fer el dia de demà bons mariners, bons minaires, bons pastors o bons llauradors. Per als futurs pescadors o més encara si cap per al mariner que es llançarà a la gran aventura del mar, per als futurs pastors, llenyataires, llauradors i minaires la formació cultural a base de teoria de conjunts i moltes altres abstraccions mentals, que des del primer curs de l'ensenyament general bàsic perdigonen la ment de l'infant, destrossarà qualitats i essències nadiues que el nen portava mamades i que n'eren apropiades per arribar a ésser l'home que cal a la mina, al mar i a la muntanya.

Una formació excessivament teorètica a partir de la infantesa, i un apartament del medi natural en el que ha de desenvolupar-se la vida futura del llaurador, del minaire o del pescador, tancat el nen dins les quatre parets d'una escola, malformarà la persona que adolescent haurà de bregar entre les fúries

del mar, dins els perills de la mina o simplement baix les inclemències del temps. Ara bé: si el dia de demà, en la vinent generació, hem de ser tots homes intel·lectuals, aleshores està molt encertat que tots aprenguem àlgebra simbòlica i biologia molecular. Haurem educat a tothom des de la més tendra edat, preparant-lo perquè siga un magnífic universitari. I tots els qui no hagen pogut arribar al cim de la universitat es consideren homes fracassats, però, ningú voldrà agafar modes de viure i de treball aleshores del tot menyspreats, en una societat que no coneixerà ni admetrà altra aurèola que la de l'intel·lecte. I les isobares des de la Unesco fins al nostre Ministeri d'Educació totes senyalen aquests corrents. Caminem tots vers una cultura i civilització d'homes uniformats amb coll dur i corbata.

¿Cal mantenir cultures separades? Això implica una estratificació social i quasi una separació de castes. No està avui el forn per a coure aquesta pasta. Avui es tendeix, tot al contrari, a la igualtat dels homes, quan la naturalesa no mostra més que desigualtats arreu. ¿Cal col·locar totes les cultures dins d'una coctelera i fer-ne un coctel? La contestació a aquestes preguntes és llarga i difícil. Deixem-ho perquè en fariem un cabdell difícil de desenrotllar i ens duria més enllà del propòsit que ens ha mogut a escriure unes quantes planes per albirar les angúnies que pateixen els pagesos i altra gent que igualment han quedat als marges de les modernes societats industrials.

Solament afirmarem una vegada més que la formació universal i uniforme que es dona a tots els

àmbits i a totes les classes socials, tots rasats en la mateixa mesura, ens sembla fer de la humanitat una massa homogènea i caminar devers una societat sense desnivells i sense contrastos d'uns grups vers uns altres. Es el revoldre en un munt tot mesclat l'estratificació natural que assoleix tota societat que pel temps ha configurat un conjunt culturalment divers. Aquesta diversitat ens assenyala les peculiaritats i els valors que inclou el ser pescador, minaire o llaurador de les particularitats que floreixen en les classes socials ciutadanes i molt especialment en les intel·lectuals. Però hi ha una multiplicitat de valors d'unes a d'altres cultures. Un mode d'ésser l'home que s'hi té que acoplar a formes determinades de viure. ¿Ara què es vol? ¿Fer un home, in vitro, dins l'escola, desarrelat i sustret del medi natural? No crec que la humanitat guanye molt amb aquest home universal que no servirà per a enfrontar-se amb treballs que per altra banda són absolutament precisos per a la permanència de la mateixa humanitat.

Crec que tan respectable és la cultura d'un pagès, d'un minaire o d'un pescador com la d'un mestre d'escola o d'un simple buròcrat. I que molt interessa conservar aquell tipus de cultura per bé de tots.

ELS ENGOLIDORS DE LES URBS

Heu contemplat alguna vegada un remolí a un riu? Haureu vist com va engolint-se fulles, rames, tot el que arrastra el corrent de l'aigua. De manera semblant fa una gran ciutat. S'engoleix la gent que hi flueix, i, amb la gent, tones i tones d'aliments, d'objectes i productes, necessaris els uns per a la subsistència i supervivència de la comunitat i superflus en són la seua més gran part. La ciutat té uns engolidors molt amplis que s'ho traguen tot. I d'allí res en surt, puix que tot hi és tragat. El que surt són els detritus de tot el que s'hi ha consumit. Les clavegueres són l'escapador d'aquell cicló.

Les ciutats creixen per un procés d'engoliment de persones ans bé que per un creixement vegetatiu de la seua propia població. La natalitat a les ciutats és baixa i és elevada al medi rural. Per això les ciutats creixen més per les aportacions de fora que pel propi creixement demogràfic. Les ciutats atrauen al seu si les poblacions camperoles que fugen acuitades per les necessitats i per l'anhel d'un millor viure.

Vindrà una crisi econòmica i la gent es trobarà sense faena. Vindran anys d'escassetat d'aliments i hom no tindrà que posar-se a la boca. Creieu que

aqueixes masses desocupades i afamegades se n'aniran de nou al camp a remedar el seu destret tractant de raure i sembrar-se un troç de terra? No ho faran de cap de les maneres. Restaran a la ciutat creant problemes a tota la nació, però al camp no voldran retornar-hi mai més. La direcció d'emigració és irreversible. Hi ha quelcom d'impossible, físicament i biològica, per a fer el camí de retorn. La ciutat és també com un avenc on el qui cau no en pot sortir.

Així que la destrossa que s'ha fet del medi rural difícilment es podrà arranjar. Si un dia arribassen a mancar els nodriments, els manadors de l'Estat que pertanyen al grup ciutadà no es pararien en barres a fi de proveir-se del necessari per nodrir aquelles masses famèliques, i farien la requisita de les produccions agrícoles i ramaderes. Però jamai es produirà un retorn des de la ciutat al camp si arribàs a ésser necessari l'assegurança de nodriments a fi de mantenir la població urbana. La gent engolida per la ciutat no podrà mai més eixir-se'n d'allí. Ans moriran tots de fam i sucumbiran igualment els camperols als qui se'ls hauran saquejat les sitges, els trulls i els cellers, per ordre del Govern, mitjançant la policia que es crea en aquestes circumstàncies i per a aquest fi.

Hem dit que a l'urbs hi entra molt i en surt no molt més del que porten les clavegueres. La relativa poca indústria que sol haver a les grans ciutats és motiu perquè el moviment de mercaderies amb prou feines es faça cap a l'exterior. L'urbs està formada principalment per gent qui pertany al tercer sector: aquesta és la seua característica. Es gent que crea

serveis i poques o cap de mercaderies. L'urbs consumeix per nodrir-se la gent, per vestir-se, per tots els forniments imaginables, però, excepció feta de la indústria situada al cinturó suburbà, el centre, el moll de la ciutat, està format per una aglomeració de professionals, rendistes, personal oficinesc i buròcrata.

No, no se'n va la gent de la ciutat: ni els qui de temps hi viuen, ni els qui de poc han arribat del medi rural. Aquests últims ja no tornaran al poble d'origen. Hi aniran a les festes majors; hi passaran els fins de setmana; se n'eixiran al camp per esbargir-se, però, a sojornar-hi, de mode definitiu, ja no hi retornaran. La ciutat és també com una teranyina que atrapa l'home i no el deixa escapar-s'hi.

Tot aquell qui ha quedat immers en el terbolí de la ciutat ja no pot eixir-se-n'hi. Tot quant més pot fer és sortir esporàdicament al camp o passar fins de setmana a una petita localitat. Però pel general porta sobre seu l'aldarull de la ciutat i li cal estar a tothora envoltat de gent. Ha perdut la força anímica per a poder restar sol enmig de la natura: ell i el paisatge environant, ell i el mar que el circumda. No resisteix la soletat; en té fòbia. L'habitant de Madrid se'n va a Benidorm a relaxar-se. En veritat s'hi relaxa? Surt d'una urbs i s'endinsa en una altra urbs, tant o més sorollosa. Resulta que li cal aquell soroll per no sentir el buit al seu interior. Li cal la sensació del proïsme per no trobar-se aïllat dels demás. S'ha convertit, el ciutadà, en un ésser tan social que necessita constantment la companyia. No pot viure sol. La solitud li produeix vertigen. Les

festes majors del seu poble les tolera perquè hi ha bullanga. La tranquil·litat absoluta d'un mas, la silenciosa soledat del camp l'aclapara. Es la conseqüència d'haver caigut al revoltí, al vortex, de la ciutat del que no se'n pot sortir. El ciutadà és un home acostumat al perpetu soroll i al perpetu moviment. No es pot fer al silenci i al repòs. Per això mateix accepta millor la gran aglomeració humana de la platja, per estiuejar, que no pas l'isolament de les valls i els boscs. L'home atrau l'home; n'és com una llei de sociologia. I aqueixa atracció és molt difícil de sostreure-la. El ser que està immersit en el remolí d'una gran ciutat, si de sobte es trasllada a un ambient de pau i quietud on el soroll i la velocitat no hi compten, es trobarà esmaperdut i com toix. Sentirà dins les oïdes el fluir de la sang; li pareixerà que està borrarxo i sofrirà vertigen.

* * *

El camperol que deixa el camp i es submergeix a la ciutat hi arriba amb gran voluntat de treball. Posseix també disposició per acceptar les faenes més rudes, aquelles que ningú vol fer, per consegüent no li manca treball i a més a més, com pàgines enrera hem dit, aquesta persona és multivalent i pot executar una gamma molt variada de faenes, el mateix aquelles que exigeixen força física com les que demanen destresa manual.

No és infreqüent que el recent vingut de l'àrea rural estiga animat d'un vehement desig de superació.

Aquesta ànsia i la predisposició per al treball, justament amb una voluntat d'abnegació i resistència a la fatiga assegura el succés en el camí que s'ha traçat. A Barcelona i a València són innumbrables els establiments comercials i àdhuc indústries que han estat creats i desenrotllats pels xurros vinguts de l'Aragó, qui començaren d'aprenents i finiren essent propietaris i grans burgesos.

La primera generació dels vinguts de la ruralia voluntariosa i abnegada, sol vèncer en la lluita a la ciutat, i quan a festes acudeixen al poble nadiu es vanaglorien d'èxit i són l'enveja dels qui encara hi resten. Ara bé: aquells qui han caigut, vençuts pel terbolí, al fons, als fons baixos de la ciutat, d'aquells ja mai més se'n sabrà res. Febles i amb males inclinacions s'han enfonsat al món de la brivalla, el món de les prostitutes, dels pinxos i pistolers.

NO N'HI HA REMEI

¿Podrà el pagès trobar remei als mals que l'angoixen? No ho creiem pas. Heus ací alguns exemples que ens ho demostren:

Pàgines enrera hem assenyalat el cas dels forners de pa que no es conformen a vendre el pa al preu mateix que compren la farina, tenint-hi com a benefici l'augment d'un vint a un vint-i cinc per cent que d'aigua reté la farina després de cuïta. Manegant escandalls demostren els qui fabriquen pa que el tenen que vendre a més del doble del que els costa la farina. ¿Si els llauradors presentessen un escandall del cost del blat!

Ha estat costum de vendre la carn a la carnisseria al doble el quilo del que ha costat el quilo de l'animal viu al ramader. Doncs avui aquesta norma ha estat també trencada; els carnisseres no s'hi conformen; tenen que vendre-la més cara. I així es forma l'espiral de la inflació. Cap culpa hi tenen els pagesos en l'encariment del cost de la vida.

Les taronges espanyoles, en la seua major quantitat es consumeixen als països del Mercat Comú europeu, al preu que lliurement es forma per l'oferta i la demanda i segons les taxes a la importació que

estableixen les autoritats comunitàries. El comerciant paga a l'agricultor un preu que li cobrisca totes les despeses i a més li quede un guany encara que siga petit. Si no en té de guany no comerciarà; això és evident. Si el preu de les taronges a l'Europa comunitària es manté sense variació, com així fa anys; si augmenten els jornals i altres despeses, que hi fa el comerciant? L'únic que pot fer per tal de no perdre: pagar-li menys al taronjaire. I es troba el qui conrea tarongerars: que ell cada any rep menys diners pel fruit que recull, essent més oneros el conreu. Els jornals més cars; els adobs més cars; els productes de fumigar més cars: tot, tot més car. Que FORPA done una subvenció no és més que un pedàs que malament apedaça. El taronjaire si no perd tampoc arriba a guanyar. Vet aci un cas com un cabàs: no n'hi ha remei.

Un altre exemple: La replegada de les olives es fa a Espanya pagant jornals inferior als que una dona pot guanyar per igual jornada fent gènere tricot amb una d'aqueixes maquinetes tricotoses que empresaris espavilats col.loquen als domicilis de les camperoles, i els homes percebint la meitat d'un peó de la construcció. Amb aquests jornals de misèria la recollida de les olives li costa a l'oliverer entre el terç i la meitat del valor de la rebuda. ¿Què li queda per a satisfer totes les despeses del conreu dels olivars? En moltes comarques on s'hi manca de mà d'obra barata s'ha deixat de conrear els olivars, i fins i tot s'han arrancat. Açò podria tenir remei posant el preu de l'oli d'oliva a nivell internacional i deixar d'embulls i d'armar embolics en

tràmits a l'exportació que no poques vegades envolten negocis bruts. Ah!, però, doblar així de sobte, el preu de l'oli d'oliva seria antipopular. Seria alimentar l'espiral inflacionista. Però, si el preu d'una mercaderia no cobreix el cost d'obtenir-la quina raó n'hi ha per mantenir empobrits els pagesos o fer perdre diners als empresaris agrícoles que necessiten contractar mà d'obra per portar el conreu i recollir els fruits? No obstant això el Govern subvenciona fortament l'oli de «soja» (per vergonya serà a que tingués que ser venut al mateix preu que el d'oliva) i deixa empobrits els olivicultors. Tanmateix, essent Jaén la primera província productora d'oli n'és una de les de més baixa renda per càpita de totes les províncies espanyoles. Així està la producció oliverera; una de les primeres riqueses agrícoles d'Espanya. ¿Quan millor no hagués estat una política de preu remunerable per a un dels productes agrícoles més típics del nostre País? Però calgué montar una indústria, de caire monopolístic, per tal d'obtenir tortons de «soja» per a fabricar pinsos, i de subproducte disposar de la substància oleaginosa. Aquesta indústria no té que cercar mercats forans per a col·locar el producte oleaginos: el té a dins de la nació, i, a més, el Govern espanyol el subvenciona, per a evitar-li la competència que podria fer-li l'oli d'oliva si es vengués al mateix preu. Totes les demandes dels oliverers per un preu que fos just topa contra el mur de la massa de consumidors que s'entossudissen en mantenir una injustícia. La senyora que fa la compra troba bé desprendre's totes les setmanes de cinc-centes pessetes a la perruqueria i de fer una dis-

bauxa encara més gran en cremes i potingues, i el marit o ambdós paguen tres-centes pessetes per una entrada al fútbol. I tots dos estan d'acord en negar-li el que reclama l'oliverer per a poder viure.

Sempre ens apareix el tabú del cistell de la compra. Mantenir el sucre barat encara que el remolatxer deixi de sembrar bleda-rave. ¡Ja el comprarem, el sucre, allà on s'hi trobe a bon preu! Ara bé: ha arribat una escassetat mundial de sucre i el problema se li ha presentat al Ministre de Comerç per a trobar-ne de sucre per aqueix món de Déu. Quan millor no hagués estat mantenir un bon preu interior del sucre per tal de sostenir la producció nacional que hagués evitat el balafament de divises que ha calgut fer-ne per manca de la nostra producció. I com la penúria mundial de sucre va provocar una puja de preu, a tot el món, a l'Estat espanyol a més de les divises en gran quantia li ha costat un munt de pessetes a fi de no provocar la ira de les mestresses i sostenir un preu del sucre per baix de la cotització internacional. Sempre l'amanyagament.

Hi ha una insuficiència de cereals per a pinsos. El «Plan Badajoz» es va concebre per augmentar les disponibilitats d'aquests cereals. El «Plan Badajoz» ha estat un lluïment dels enginyers que han traçat les sèquies i dels arquitectes que han bastit els nous poblaments. Les cases dels pobles nous s'hi troben buides i els camps assedegats després de tants d'anys que han transcorregut des de l'inici dels regadius. La gent no ha volgut comprometre-s'hi a ésser hortolans. Ha preferit anar-se'n a Madrid o restar com estava. Tal volta l'estímul no ha estat suficientment

intens com per a entusiasmar aquella gent pagesa. De totes maneres s'ha soterrat una bona idea.

Es aquest, la producció de gra per al bestiar, un dels problemes més importants que té per resoldre l'agricultura espanyola. No oblidem que s'ha aconseguit un desenvolupament molt gran de la ramaderia establada, alimentada a base de pinsos composts, per a la formació dels quals els cereals (dacs a en primer lloc) hi entren en quantia preeminent. Aquesta ramaderia, avui, a Espanya, penja del fil trencadís de les importacions de cereals; s'hi troba a mercé dels mercats internacionals de cereals, i això és molt perillós. ¿Quina sort correrien les nostres granges de porcs, de gallines i pollastres davant d'una crisi mundial de cereals? ¿Per consolidar millor aquesta ramaderia d'establa s'ha fet quelcom per nodrir-la amb productes cent per cent nacionals? Tal vegada els governs no hagen tingut gran interès en fer autàrquica la nostra ramaderia, puix que així tenen amb els cereals d'importació un article per bescanviar amb productes industrials.

El disposar d'articles agrícoles i ramaders per tal de poder maniobrar en els tractats comercials i poder col·locar producció industrial als països subdesenvolupats, eminentment fornidors de matèries agrícoles, ha estat en tot temps una solució afalagadora per als ministres de comerç. I en surt perdent l'agricultura i ramaderia espanyoles. El segon sector, el sector que inclou les indústries, força l'Administració per tenir un elevat grau d'activitat i l'Administració és complaent a aquesta pretensió. Govern i industrials estan del tot d'acord en fomentar l'ac-

tivitat industrial i mantenir un elevat nivell d'ocupació al sector. La política econòmica nostra s'ha caracteritzat, en aquests darrers temps, en promoure la industrialització del País encara que haja estat a expenses del sector primari. Tot s'hi ha fet amb la mira posada vers el desenvolupament industrial. Al déu de la industrialització se li han ofrenat tots els sacrificis.

A fi de mantenir una elevada activitat industrial interessa que siga igualment elevat el poder adquisitiu de la població urbana, puix que menguada la població camperola és a les ciutats on s'hi troba al damunt de les tres quartes parts del poblament de tota la nació. Interessa, doncs, que aquesta població urbana mantinga elevada possibilitat de compra d'articles industrials i per a no minvar-li aquesta opció cal que la messió per omplir el cistell de la senyora de casa siga el més baix que es puga. D'aquesta manera en quedaran més diners per a disbauxar en les superfluitats que ofereixen els comerços de productes industrials i els serveis de tota mena. I aquesta política seguida per l'Administració troba l'aprovació general de tots, menys, clar està, de la soferta classe pagesa que contempla indignada el balafament que es fa per la gent de la ciutat.

Per una banda una autarquia de producció agrària no és satisfactòria a l'exportació industrial perquè li resta possibilitats de mercats estrangers, puix que els països d'escàs desenvolupament industrial seran majorment compradors de productes fabricats a aquells que els hi compren els productes agrícoles que els hi sobren. Per altra banda cal conservar

una baratura dels productes alimentaris a fi d'augmentar les possibilitats adquisitives d'altres despeses, com són el vestir i les infinites que en la civilització tecnològica actual se'ns ofereixen als aparadors dels comerços de les ciutats. Tot està pensat per a afavorir el sector industrial i el sector dels serveis en sacrifici del sector primari. Des dels ministres fins a les masses ciutadanes passant pels industrials i comerciants, menyspreant la poca força social que presenta la pagesia, de bell antuvi estan unànimament d'acord en pagar-li poc el treball del llaurador, gaire penós, tots ho sabem. I l'eixam d'intermediaris viu esplèndidament, empobrint la classe rural, i ventant el terbolí de la inflació s'enriqueix a costa dels uns i dels altres.

Tot remunta arrastrat pel revoltí de l'espiral inflacionista, menys els productes que obté la pagesia. Al Mercat Comú, tanmateix, en moments que la inflació ha estat d'un 15 % no s'han permès puges en els productes agrícoles i ramaders superiors a un 7 %. I així estan de rebotats els llauradors francesos i d'altres nacions. L'Europa verda n'és la ventafocs de la Comunitat. S'accepta la situació inflacionista, però es frena l'elevació dels articles primaris de l'alimentació. Se li demana un sacrifici a la pagesia que no s'hi demana a altres estaments productors.

I l'esperança d'una situació millor no es pot tenir ni encara quan aparentment el pagès es troba en l'avantatjosa situació de ser ell el qui té les claus del rebost. Quan apleguen situacions de gran penúria, d'escassetat de menjar, quan la fam mostra la seua cara i el pagès podria, alhora que no faltar-li el

menjar, defensar, per una vegada no més que fos, el valor dels seus productes, llavors, crea l'Estat una policia que li arrabassa les collites i se les enduu, mal pagades, a satisfer els estòmacs malcriats de la gent de la ciutat. Recorda, pagès, a l'acabament de la nostra Guerra civil, recorda la Fiscalia de Tases.

T A U L A

	<u>Pàg.</u>
Pròleg, per Vicent Ventura.	9
Una defensa de les comunitats rurals.	11
Activitats i béns econòmics.	21
Primàries activitats.	25
El pagès home complet.	33
Els tres sectors.	41
El sector menyspreat.	47
Els pagesos no componen un grup de pressió. .	57
Els pobles abandonats.	65
La ruralització de les poblacions agrícoles. . .	75
La destrossa de les cultures primàries.	81
Els engolidors de les urbs.	85
No n'hi ha remei.	91

